RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

बुधवार, २५ फेब्रुवारी २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : ५९ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-

Wednesday, 25 February 2026 | Year : 6 | Issue : 59 | Daily | Rate: Rs. 5/-

कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत

संपर्क
ॲड. सुशीला
मो नं 8766507294

दि. 25 फेब्रुवारी 2026

1932 दुसऱ्या गोलमेज परिषदेतून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर परतले.

1935 हरिजन शब्दाला विरोध करण्याकरिता मध्य प्रांत सरकारला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी निवेदन दिले.

संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

लोकशाही, संविधान धोक्यात

रेडिओवर बोलतात पण संसदेत घाबरतात : मल्लिकार्जुन खरगे

भोपाळ : भोपाळ येथे आयोजित एका जनसभेमध्ये काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खरगे यांनी प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी आणि केंद्र सरकारवर जोरदार निशाणा साधला. भारत-अमेरिका व्यापार करार (Trade Deal), शेतकऱ्यांची दुरावस्था, बेरोजगारी आणि लोकशाहीची सद्यस्थिती यावरून त्यांनी सरकारला चांगलंच धारेवर धरले. देशाचा स्वाभिमान कमकुवत केला जात असल्याचा गंभीर आरोपही त्यांनी यावेळी केला.

'भारत हा जगातील सर्वात मोठा लोकशाही देश आहे, परंतु अमेरिकेसोबत झालेल्या व्यापार करारामध्ये देशाच्या मान-प्रतिष्ठेशी तडजोड करण्यात आली आहे' *असे म्हणत खरगे यांनी सरकारने देशाचा स्वाभिमान गहाण ठेवल्याचा गंभीर आरोप केला. तसेच देशात लोकशाही आणि संविधान दोन्ही धोक्यात असल्याचे काँग्रेस अध्यक्षांनी नमूद केले.*

'प्रधानमंत्री रेडिओवर 'मन की बात' बोलतात, पण संसदेत चर्चा टाळतात, घाबरतात' अशी टीका करत त्यांनी सरकारने संसदेत येऊन प्रश्नांना उघडपणे उत्तरं द्यावीत अशी मागणी केली. शेतीचा मुद्दा उपस्थित करताना खरगे म्हणाले की, 'भारतातील सुमारे 65 टक्के लोक शेतीवर अवलंबून आहेत, तर अमेरिकेत हे प्रमाण केवळ 2-3 टक्के आहे. सरकारच्या धोरणांमुळे अल्पभूधारक शेतकऱ्यांचे नुकसान होत असून त्यांना पिकाला योग्य भाव मिळत नाही.' युवा काँग्रेसच्या कार्याचे कौतुक करताना मल्लिकार्जुन खरगे सांगितले की, तरुणांनी बेरोजगारीचा मुद्दा आता ताकदीने उचलून धरला आहे. पण सरकार तरुणांचा आवाज दाबण्याचा प्रयत्न करत आहे, पण काँग्रेस याला घाबरणार नाही असा थेट इशारा त्यांनी दिला.

'काँग्रेसने देशाला स्वातंत्र्य मिळवून दिले, तर आरएसएसशी संबंधित लोक स्वातंत्र्य चळवळीचा भाग नव्हते' असे विधान खरगे यांनी केले. काँग्रेस गांधींच्या विचारधारेवर चालते आणि आज तरुणांच्या हक्कासाठी राहुल गांधींसारखे नेते मैदानात आहेत असंही त्यांनी सांगितले. तसेच भाषणाच्या शेवटी त्यांनी कार्यकर्त्यांना न घाबरता संघर्ष करण्याचे आवाहन केले.

अमेरिकेसोबतचा ट्रेड करार रद्द करण्याची हिम्मत दाखवा : राहुल गांधी

भोपाल : मध्य प्रदेशातील भोपाळमध्ये आयोजित किसान महा-चौपालमध्ये काँग्रेस खासदार आणि लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी केंद्र सरकारवर जोरदार टीका केली. अमेरिका-भारत ट्रेड डील, चीनसोबतचा सीमा वाद आणि कॉर्पोरेट संबंधांच्या मुद्द्यावर त्यांनी प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांच्यावर गंभीर आरोप केले. चीनच्या घुसखोरीबाबत माजी लष्करप्रमुख जनरल नरवणे यांच्या पुस्तकाचा संदर्भ देत, या विषयावर पंतप्रधानांच्या कथित मौनावर त्यांनी प्रश्न उपस्थित केले. राहुल गांधी पुढे म्हणाले की, भारत आणि अमेरिका यांच्यातील ट्रेड डील चार महिन्यांपासून रखडलेली होती. कारण कृषी क्षेत्राशी संबंधित होते. सरकारला अमेरिकेतील मोठ्या कंपन्यांना सोयाबीन, कापूस आणि मका भारतात विकण्याची परवानगी द्यायची नव्हती. शेतकरीही याच्या विरोधात होते. चार महिने चर्चा थांबलेली असताना, माझ्या भाषणानंतर संध्याकाळीच प्रधानमंत्री मोदींनी मंत्रिमंडळाची परवानगी न घेता ट्रम्प यांना फोन केला. प्रधानमंत्री मोदी यांनी आपल्या मंत्रिमंडळाशी चर्चा न करता थेट डोनाल्ड ट्रम्प यांना फोन करून ट्रेड डील केली. या डीलमुळे देशातील शेतकऱ्यांचे नुकसान झाले आहे. अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयाने ट्रम्प यांच्या टॅरिफ निर्णयावर स्थगिती दिल्याचा उल्लेख करत राहुल गांधी म्हणाले, आता जर प्रधानमंत्री मोदींमध्ये हिंमत असेल, तर त्यांनी ही ट्रेड डील रद्द करून दाखवावी, असे आवाहन राहुल गांधींनी केले. राहुल गांधी यांनी आपल्या भाषणात सांगितले की, राष्ट्रपतींच्या अभिभाषणानंतर लोकसभेत पहिला वक्ता म्हणून विरोधी पक्षनेत्याला बोलण्याची परंपरा आहे. मात्र, देशाच्या इतिहासात प्रथमच लोकसभेत विरोधी पक्षनेत्याला बोलू दिले गेले नाही. मी बोलायला सुरुवात केली, तेव्हा मला रोखण्यात आले.

शेतकरी व कामगारांचे 'लाल वादळ' अहिल्यानगरकडे रवाना

या 'लाँगमार्च'मध्ये शेतकऱ्यांबरोबरच शालेय पोषण आहार कर्मचारी, अर्धवेळ स्त्री परिचर, अंगणवाडी कर्मचारी, आशा कर्मचारी, बांधकाम कामगार आदी कष्टकरी, श्रमिक सहभागी झाले आहेत.

अकोले : शेतकरी व कामगारांच्या विविध मागण्यांसाठी अखिल भारतीय किसान सभा व 'सेंटर ऑफ इंडिया ट्रेड युनियन' या संघटनांनी काढलेल्या 'लाँगमार्च'ला आज, मंगळवारी सुरवात झाली. राजूर (ता. अकोले) येथून दुपारी तळपत्या उन्हात हे 'लाल वादळ' अहिल्यानगरकडे निघाले.

या 'लाँगमार्च'मध्ये शेतकऱ्यांबरोबरच शालेय पोषण आहार कर्मचारी, अर्धवेळ स्त्री परिचर, अंगणवाडी कर्मचारी, आशा कर्मचारी, बांधकाम कामगार आदी कष्टकरी, श्रमिक सहभागी झाले आहेत. राजूर हे अकोले तालुक्याच्या आदिवासी भागाचे केंद्र असून अहिल्यानगर जिल्ह्याचे आदिवासी विकास विभागाचे कार्यालय तेथे आहे. अकोले तालुक्याचे विद्यमान तसेच माजी आमदार राजुरचेच आहेत.

एप्रिल 2023 मध्ये किसान सभेच्या वतीने अकोले ते लोणी (पालक मंत्री राधाकृष्ण विखे यांचे गाव) असा लाँगमार्च काढला होता. त्या वेळी संगमनेर येथे पालकमंत्री व अन्य मंत्र्यांच्या उपस्थितीत झालेल्या बैठकीत आंदोलकांच्या अनेक मागण्या मान्य करण्यात आल्या होत्या. अलीकडेच नाशिक तसेच पालघर जिल्ह्यात निघालेल्या लाँगमार्च वेळीही मुख्यमंत्र्यांच्या उपस्थितीत बैठक होऊन मागण्या मान्य करण्यात आल्या. मात्र मान्य मागण्यांची अंमलबजावणी होत नसल्याची किसान सभेची तक्रार आहे. त्यामुळे हा लाँगमार्च काढण्यात आल्याचे किसान सभेचे डॉ. अजित नवले यांनी सांगितले.

आज सकाळपासून राजूरमध्ये आंदोलक जमू लागले. सरकारने मागण्यांची दखल घेण्याऐवजी दडपशाहीच्या दिशेने पावले टाकण्यास सुरुवात केली असल्याचा आरोप डॉ. नवले यांनी यावेळी केला. कायदा सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण झाला तर प्रचलित कायद्याप्रमाणे कारवाईच्या नोटीसा बजावण्यात आल्याचे त्यांनी सांगितले. सर्व प्रकारची कारवाई करण्याची सरकारची तयारी आहे, मात्र घामाचे दाम देण्याची तयारी नाही ही संतापजनक बाब असल्याचे ते म्हणाले. या गोष्टीचा धिक्कार करतानाच कोणत्याही प्रकारची दडपशाही आम्ही जुमाणणार नाही, असेही त्यांनी ठणकावून सांगितले. सरकारने दडपशाही करण्यापेक्षा मागण्या मान्य कशा करता येतील आणि मान्य केलेल्या मागण्यांची अंमलबजावणी अशी करता येईल या साठी प्रयत्न करावेत असे आवाहन त्यांनी केले आहे. डॉ. नवले तसेच सदाशिव साबळे, नामदेव भांगरे, एकनाथ मेंगाळ, ताराचंद दिघे आदीच्या नेतृत्वाखाली लाँगमार्चला सुरवात झाली. हातात लाल बावटा घेतलेले आंदोलक जोरदार घोषणा देत रस्त्याने शिस्तबद्ध पद्धतीने चालत होते. लाँगमार्चचा पहिला मुक्काम अकोले तहसील कार्यालयासमोर असणार आहे तर दुसरा मुक्काम संगमनेर येथे प्रांत कार्यालय परिसरात असेल.

महत्त्वाच्या बातम्या

राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू आजपासून महाराष्ट्र, झारखंड आणि राजस्थानच्या दौऱ्यावर

नवी दिल्ली : राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू आजपासून 27 फेब्रुवारीपर्यंत तीन राज्यांच्या दौऱ्यावर असतील. ही राज्ये महाराष्ट्र, झारखंड आणि राजस्थान आहेत. या दौऱ्यादरम्यान त्या आरोग्य, आध्यात्मिक आणि लष्करी कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होतील. झारखंड दौरा यानंतर, राष्ट्रपती 26 फेब्रुवारी रोजी झारखंडला भेट देतील. या दरम्यान, त्या जमशेदपूरमधील श्री जगन्नाथ आध्यात्मिक आणि सांस्कृतिक चॅरिटेबल सेंटर ट्रस्टच्या श्री जगन्नाथ मंदिराच्या भूमिपूजन समारंभाला उपस्थित राहतील. त्यानंतर, त्या जमशेदपूरमधील मणिपाल टाटा मेडिकल कॉलेजलाही भेट देतील. राजस्थानला भेट भेटीच्या शेवटच्या दिवशी म्हणजेच 27 फेब्रुवारी रोजी, राष्ट्रपती राजस्थानला भेट देतील. त्या पोखरणमध्ये होणाऱ्या 'एक्स वायु शक्ती' लष्करी सरावाचे निरीक्षण करतील. हा सराव भारतीय हवाई दलाच्या अग्निशक्ती आणि ऑपरेशनल कौशल्याचे प्रदर्शन करतो.

केंद्रीय मंत्रिमंडळाने केरळचे नाव केरळम असे बदलण्यास दिली मान्यता

नवी दिल्ली : केंद्रीय मंत्रिमंडळाने केरळचे नाव केरळम असे बदलण्यास मान्यता दिली आहे. केंद्रीय मंत्री अश्विनी वैष्णव यांनी नवीन प्रधानमंत्री कार्यालय, सेवा तीर्थ येथे झालेल्या पहिल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत घेतलेल्या निर्णयांची घोषणा केली. पायाभूत सुविधा मजबूत करण्यासाठी आणि कनेक्टिव्हिटी वाढवण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण पाऊल उचलत, केंद्रीय मंत्रिमंडळाने एकूण 12,236 कोटींच्या विविध विकास प्रकल्पांना मंजुरी दिली आहे. ही मोठी गुंतवणूक प्रामुख्याने रेल्वे आणि शहरी वाहतुकीच्या विस्तारावर केंद्रित आहे, ज्यामध्ये गोंदिया-जबलपूर रेल्वे मार्गाच्या दुपदरीकरणासाठी 5,236 कोटींची सर्वात मोठी तरतूद करण्यात आली आहे.

सहा न्यायालयांना एकाच वेळी बॉम्बच्या धमक्या

कोलकाता : पश्चिम बंगालमधील सहा न्यायालयांना एकाच वेळी बॉम्बच्या धमक्या मिळाल्याने संपूर्ण राज्यात खळबळ उडाली. कोलकाता शहर दिवाणी आणि सत्र न्यायालय आणि बँकशॉल न्यायालयाला ईमेलद्वारे धमक्या पाठवण्यात आल्या. ईमेलमध्ये न्यायालयाच्या आवारात बॉम्ब ठेवल्याचा दावा करण्यात आला होता. माहिती मिळताच, पोलिस, स्निफर डॉग आणि बॉम्ब निकामी पथक घटनास्थळी पाठवण्यात आले. तासन्तास शोधमोहीम सुरू राहिली, परंतु कोणतेही स्फोटके सापडली नाहीत. या ईमेलमध्ये दावा करण्यात आला होता की न्यायालयाच्या आवारात आरडीएक्सपासून बनवलेला आयईडी बॉम्ब ठेवण्यात आला आहे आणि दुपारी 12 वाजता तो रिमोट पद्धतीने स्फोट केला जाईल. धमकी मिळताच, आसनसोल-दुर्गापूर पोलिस आयुक्तालयातील एक पथक तात्काळ घटनास्थळी पोहोचले. पोलिसांनी लाऊडस्पीकरद्वारे घोषणा केली आणि न्यायालय परिसर रिकामा केला. सर्व लोकांना सुरक्षित अंतरावर हलवण्यात आले.

निधन वार्ता

प्रा. दत्तानंद इंगोले

वर्धा : नालवाडी, वर्धा येथील रहीवासी व प्रसिद्ध आंबेडकरी लेखक व कवी प्रा. दत्तानंद इंगोले (सेवानिवृत्त प्राध्यापक, डॉ. आंबेडकर कॉलेज, दीक्षाभुमी, नागपूर) यांचे दि. 24 फेब्रुवारी 2026 रोजी सकाळी 7 वाजता निधन झाले आहे. त्यांचा अंत्यविधी नारायणरावचा बगीचा (इतवारा स्मशानभूमी, वर्धा) येथे पार पडला.

राजकोटमध्ये बेकायदेशीर वस्त्यांविरुद्ध मोहीम सुरू

राजकोट : गुजरातमधील राजकोटमधील महानगरपालिका आजी नदीच्या काठावरील बेकायदेशीर वस्त्या पाडण्याची मोहीम राबवत आहे. अधिकाऱ्यांनी मंगळवारी सांगितले की या मोहिमेअंतर्गत 1,300 घरे पाडण्यात आली आहेत. राजकोट महानगरपालिकेने (आरएमसी) सोमवारी कडक सुरक्षेत नदीच्या काठावरील जंगलेश्वरच्या 2.5 किमी लांबीच्या भागात 1,400 हून अधिक बेकायदेशीर वस्त्या पाडण्याची मोहीम सुरू केली.

मंगळवारी दुपारी 2 वाजेपर्यंत, आरएमसीने आजी नदीच्या काठावरील सुमारे 1,350 घरे पाडली आहेत. महानगरपालिकेचे प्रमुख तुषार सुमेरा यांनी पीटीआयला सांगितले की, बहुमजली इमारती आणि आलिशान बंगले पाडण्यास वेळ लागत आहे कारण ते माती हलवण्याच्या यंत्रांचा वापर करून पाडता येत नाहीत. ते पुढे म्हणाले की, 65 हून अधिक माती हलवण्याच्या यंत्रांव्यतिरिक्त, आलिशान बंगले पाडण्यासाठी अतिरिक्त-मोठे हायड्रॉलिक एक्स्कॅव्हेटर देखील तैनात करण्यात आले आहेत.

कडक सुरक्षेत पाडण्याचे काम सुरू आहे, स्थानिक पोलिस, पाळत ठेवणारे पथके, ड्रोन मॉनिटरिंग युनिट्स, स्पेशल ऑपरेशन्स ग्रुपचे कर्मचारी, क्विक रिस्पॉन्स टीम्स (QRTs) आणि राज्य राखीव पोलिस दलासह 2,500 हून अधिक पोलिस कर्मचारी तैनात आहेत.

आदर्श आचारसंहिता लागू होण्यापूर्वी बंगालमध्ये सीएपीएफ तैनात

कोलकाता : निवडणूक आयोगाने पश्चिम बंगालमध्ये यावर्षी होणाऱ्या विधानसभा निवडणुकीची तयारी तीव्र केली आहे. आयोगाने राज्य पोलिसांना संवेदनशील क्षेत्रे लवकरात लवकर ओळखण्याचे निर्देश दिले आहेत. मार्चच्या दुसऱ्या आठवड्यापर्यंत हे काम पूर्ण करण्याची आयोगाला आशा आहे. या ओळखल्या जाणाऱ्या क्षेत्रांच्या आधारे, केंद्रीय सशस्त्र पोलिस दलांच्या तैनातीचे नियोजन केले जाईल. निवडणुकीपूर्वी सुरक्षा व्यवस्था मजबूत करण्याची तयारी आधीच सुरू झाली आहे. निवडणूक आयोगाने स्पष्ट केले आहे की मतदानाच्या तारखा जाहीर होण्यापूर्वी आणि आचारसंहिता लागू होण्यापूर्वी सीएपीएफ तैनात केले जातील. आयोगाने 480 कंपन्या तैनात करण्याचा निर्णय घेतला आहे. यापैकी 240 कंपन्या 1 मार्च रोजी आणि उर्वरित 240 कंपन्या 10 मार्च रोजी तैनात केल्या जातील. या दलांचा वापर केवळ मागे बसून वाट पाहण्यासाठी नाही तर परिसरात सुरुवातीचे वर्चस्व प्रस्थापित करण्यासाठी केला जाईल.

निवडणूक आयोगाने राज्य पोलिसांना संवेदनशील आणि अतिसंवेदनशील क्षेत्रांची यादी लवकरात लवकर तयार करण्याचे निर्देश दिले आहेत. या भागात केंद्रीय दल तैनात केले जातील. संपूर्ण प्रक्रियेवर लक्ष ठेवण्यासाठी केंद्रीय निरीक्षकांचीही नियुक्ती करण्यात आली आहे. त्यांना निवडणूक आयोगाला दररोज अहवाल सादर करावा लागेल. पहिल्या टप्प्यात, 1 मार्च रोजी 240 कंपन्या तैनात केल्या जातील. यामध्ये 110 सीआरपीएफ कंपन्या, 55 बीएसएफ कंपन्या, 21 सीआयएसएफ कंपन्या, 27 आयटीबीपी कंपन्या आणि 27 एसएसबी कंपन्यांचा समावेश असेल. दुसऱ्या टप्प्यात, 10 मार्च रोजी आणखी 240 कंपन्या तैनात केल्या जातील. यामध्ये 120 सीआरपीएफ कंपन्या, 65 बीएसएफ कंपन्या, 16 सीआयएसएफ कंपन्या, 20 आयटीबीपी कंपन्या आणि 19 एसएसबी कंपन्यांचा समावेश असेल.

कराराच्या माध्यमातून भारताचे सार्वभौमत्व अमेरिकेकडे गहाण! : ॲड. प्रकाश आंबेडकर

नागपूर : भारताने अमेकिरेकेसोबत केलेल्या करारावर टीका होत आहे. या करारामुळे कृषी क्षेत्रावर परिणाम होणार असल्याचा आरोप होत आहे. या करारामुळे फक्तक्षकृषीच नाही तर उद्योग व आर्थिक धोरणावरही परिणाम होणार आहे. भारताचे धोरण हे अमेरिका ठरवेल. भाजप व आरएसएसच्या सरकारने या कराराच्या माध्यमातून भारताचे सार्वभौमत्व अमेरिकेकडे गहाण ठेवले, असा आरोप वंचित बहुजन आघाडीचे प्रमुख ॲड. प्रकाश आंबेडकर यांनी सोमवारी पत्रकार परिषदेत केला. ॲड. आंबेडकर म्हणाले की, पूर्वी अमेरिकेकडे फक्त अडीच टक्केच निर्यात शुल्क लागत होते. आता 18 टक्के शुल्क आकारण्यात येणार आहे. तर त्यांच्याकडून आयात होणाऱ्या वस्तूंवर शून्य टक्के शुल्क लागणार आहे. सरकारने केलेल्या करारानुसार अमेरिका उद्योग, आर्थिक धोरणावर सुद्धा लक्ष ठेवेल. हे धोरणही तेच निश्चित करतील. त्यामुळे भारताचे स्वातंत्र्यच हर वले गेले. परंतु कृषी व्यतिरिक्त इतर विषयावर विरोधक बोलत नाही. त्यांनी यावर बोलते व्हावे, असे आवाहन आंबेडकर यांनी केले. एपस्टीन फाइलमध्ये प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदींचे नाव आले आहे. याची सर्व माहिती अमेरिकाला आहे. मोदीना ब्लॅकमेल केले जात आहे. 'मुद्रा मोदी आता मुजरा मोदी' झाल्याची टीका त्यांनी केली.

अशैक्षणिक कामांतून शिक्षकांना दिलासा मिळणार ?

मुंबई : शिक्षकांना परिक्षांच्या काळात मतदान नोंदणी कर्मचारी (बीएलओ) म्हणून काम करण्याची सक्ती केली जाणार नाही. त्यांच्यावर गुन्हे दाखल केले जाणार नाहीत. शिक्षकांकडील बीएलओचे काम कायमस्वरुपी रद्द करण्यासाठी सर्वपक्षीय बैठक घेण्यात येईल, अशी ग्वाही शालेय शिक्षण राज्यमंत्री पंकज भोयर यांनी दिली.

विधान परिषदेत प्रश्नोत्तराच्या तासात विक्रम काळे, अभिजित वंजारी, ज्ञानेश्वर म्हात्रे, सतिश चव्हाण, किरण सरनाईक, राजेश राठोड आदींनी शिक्षकांवरील अशैक्षणिक कामाचा प्रश्न उपस्थित केला. शिक्षकांवर अशैक्षणिक कामाचे ओझे कमी करा. शिक्षकांना भटक्या कुत्र्यांची मोजणी करा. नसबंदी केलेल्या कुत्र्यांची मोजणी करा, असे आदेश दिले जातात. शिक्षकांना वर्षभर बीएलओचे काम करण्याची सक्ती केली जाते. त्यामुळे शाळांमधील शिक्षणाच्या गुणवत्तेवर विपरीत परिणाम होत आहे. ऐन परिक्षांच्या काळात बीएलओच्या कामाची सक्ती केली जाते.

डॉ. कमलताई गवई डिलीटने सन्मानित

अमरावती : आई म्हणजे निस्वार्थ प्रेमाचे मूर्तिमंत रूप. लहानपणी हात धरून चालायला शिकवणारी आई, जीवनाच्या प्रत्येक वळणावर आधार देणारी आई. तिचे प्रेम शब्दांत सांगणे कठीण.भारताचे 52 वे सरन्यायाधीश म्हणून भूषण गवई यांनी मे 2025 मध्ये शपथ घेतली, तेव्हा भूषण गवई यांनी त्यांच्या आई डॉ. कमलताई गवई यांना चरणस्पर्श करून आशीर्वाद घेतले होते.

आपला मुलगा इतक्या मोठ्या पदावर विराजमान झाल्याचा अभिमान कमलताईंच्या डोळ्यात स्पष्टपणे दिसत होता. आज तेच अभिमानाचे, आनंदाचे क्षण माजी सरन्यायाधीश भूषण गवई यांनी अनुभवले. निमित्त होते संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या दीक्षांत समारंभाचे. अमरावती विद्यापीठाच्या 42 व्या दीक्षान्त समारंभात डॉ. कमलताई गवई यांना मानवविज्ञान विद्याशाखेत राज्यशास्त्र विषयात वाङ्मय पंडित (डी. लिट) या सर्वोच्च पदवीने सन्मानित आले. माजी भारतीय सेनाप्रमुख जनरल मनोज पांडे यांच्या हस्ते ही पदवी कमलताई गवई यांना प्रदान करण्यात आली.

दीक्षात समारंभाचा समारोप होत असताना भूषण गवई यांचे सभामंडपात आगमन झाले. विद्यापीठाच्या वतीने त्यांचे स्वागत करण्यात आले. ते थेट प्रेक्षकांमध्ये बसलेल्या आई कमलताई यांच्या जवळ गेले. त्यांना नमस्कार केला. हा एक भावनिक क्षण यावेळी प्रत्येकाने अनुभवला. त्यांच्या समवेत बंधू डॉ. राजेंद्र गवई आणि बहीण कीर्ती गवई आणि त्यांचे आप्तस्वकीय उपस्थित होते.

अमरावतीनजीकच्या मोगरा येथे डॉ. कमलताई गवई यांच्या अथक परिश्रमातून विपश्यना केंद्र साकारण्यात आले आहे. या केंद्राच्या माध्यमातून विशेष विपश्यना शिबिर, ध्यानसाधना निरंतर सुरू आहे. डॉ. कमलताई या वृक्षप्रेमी असून, त्यांनी या विपश्यना केंद्राचा परिसर हरीत केला आहे. मुलाबाळांप्रमाणे त्या झाडाची निगा राखतात. म्हणून हे विपश्यना केंद्र विविध झाडे, वृक्ष आणि फुलझाडांची नटलेला दिसून येतो. तसेच या ठिकाणी सामाजिक कार्य सतत सुरू असते. डॉ. कमलताई गवई यांनी अमरावतीच्या तक्षशीला महाविद्यालयाचे प्राचार्यपद समर्थपणे हाताळले आहे. सामाजिक, पर्यावरण आणि शिक्षण क्षेत्रात त्यांचे उल्लेखनीय कार्य आहे.

कुलसचिव डॉ. अविनाश असनारे यांनी अतिथींचा परिचय करुन दातृनामावलीचे वाचन केले. संचालन डॉ. सुलभा पाटील व डॉ. प्रणव कोलते यांनी केले. पसायदानाने व राष्ट्गीताने दीक्षांत समारंभाची सांगता झाली. कार्यक्रमाला सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी मुख्य न्यायाधीश भूषण गवई, महात्मा गांधी विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. विलास सपकाळ, माजी प्र-कुलगुरू डॉ. व्ही. एस. जामोदे, डॉ. प्रसाद वाडेगावकर, माजी कुलसचिव डॉ. वंदन मोहोड, प्रा. सी. डी. देशमुख, डॉ. बी. आर. वाघमारे, डॉ. तुषार देशमुख तसेच डॉ. श्वेता मिलींद बारहाते, प्रा. स्वाती महेंद्र ढोरे व ओजस्विनी अविनाश असनारे तसेच एन.सी.सी.चे अधिकारी, शासकीय अधिकारी, विविध संस्थांचे पदाधिकारी, विद्यापीठाच्या विविध प्राधिकारिणींचे सर्व सदस्य, शैक्षणिक व प्रशासकीय विभागप्रमुख, अधिकारी, शिक्षक, कर्मचारी, पाचही जिल्ह्यातील गुणवत्ताधारक विद्यार्थी, आचार्य पदवीधारक, महाविद्यालयांचे प्राचार्य, शिक्षक, विद्यार्थी व पालक याशिवाय शहरातील गणमान्य नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

466 संशोधकांना आचार्य पदवी

दीक्षांत समारंभात विद्याशाखानिहाय 466 संशोधकांना आचार्य पदवी देवून सन्मानित करण्यात आले. पदके प्राप्त करणाऱ्यांमध्ये निकीता टिकैत या दिव्यांग विद्यार्थाचा सुध्दा समावेश होता. याप्रसंगी अधिष्ठात्यांनी पदवीकांक्षी व आचार्य पदवीकांक्षींना सादर केले. यावेळी कुलगुरूंनी विद्यार्थांना अनुग्रह दिला.

Public Notice

Process No : 1082,
Date : 03/08/1986

IN THE COURT OF 3rd JOINT CIVIL JUDGE JUNIOR DIVISION., NAGPUR

Room No.516
Fixed for: 07/03/2026

M.J.C. Case No. 1358/2025

Applicant : 1) Hemant Onkarrao Ladukar
2) Rajani Onkarrao Ladukar
3) Neeta Namdeo Bulbule

--Versus--

Non-Applicants : Nil

Name of Deceased : 1) Onkarrao Nilkanthrao Ladukar
Died On : 05/06/2025
R/o Plot No. 41 Guruprasad Umred Road Near Hanuman Temple Bapu Nagar, Nagpur-440009

Whereas Onkarrao Nilkanthrao Ladukar Died On: 05/06/2025 R/o Plot No. 41 Guruprasad Umred Road Near Hanuman Temple Bapu Nagar, Nagpur-440009 and Whereas Hemant Onkarrao Ladukar & Oth. has presented an application to this Court for grant of Legal Heir Certificate Under the Bombay Regulation Act 1827.

This is to give notice to all persons who may dispute the right of the said Applicants Hemant Onkarrao Ladukar & Oth. as Legal Heir of the deceased to appear in the Court of 3rd Joint Civil Judge Junior Division, Nagpur on 7th Day of March., 2026 at 10.30 A.M. there to enter their objections and it is hereby declared that if no sufficient objections is offered on or before the date mentioned above, the Court will forthwith proceed to receive proof of the said Applicants right and to grant them, provided they shall appear entitled thereto a Certificate of Legal Heir of the said deceased. Given under my hand and the seal of the court, that 3rd day of Feb., 2026.

By order of the Court
Asstt. Supdt. (T.W.)
Civil Judge Sr. Dn.,
Nagpur.

बहुजन सौरभ

संपादकीय

बुद्ध, आंबेडकर व मानवी मनाची मुक्ती

भारतात तरुण स्त्रियांच्या आत्महत्यांचे वाढते प्रमाण ही केवळ धक्कादायक आकडेवारी नाही; ती आपल्या समाजाच्या मानसिक आणि नैतिक रचनेचे उघडे प्रतिबिंब आहे. जेव्हा एखादी तरुणी कुटुंबीय दबाव, संशय, जबरदस्तीचे विवाह, तथाकथित ‘इज्जत’ आणि ‘परंपरा’ यांच्या ओझ्याखाली चिरडली जाते, तेव्हा तिचा मृत्यू हा वैयक्तिक राहत नाही, तो सामाजिक ठरतो. अशा प्रत्येक घटनेत आपण एका जीवाचा नाही, तर आपल्या सामूहिक विवेकाचा पराभव पाहत असतो. हा प्रश्न केवळ कायद्याचा नाही; तो चित्ताचा आहे. कायदे संरक्षण देऊ शकतात, परंतु मनाच्या अंधारात दडलेली भीती, मालकीभाव आणि अहंकार जर बदलले नाहीत, तर अन्यायाचे रूप फक्त बदलते, त्याचे स्वरूप नाही. मनाचे अधिष्ठान : बुद्धांची भूमिका : गौतम बुद्ध यांनी स्पष्ट सांगितले, ‘मनोपुब्बङ्गमा धम्मा’, सर्व कृती मनापासून सुरू होतात. मन भीतीने, तृष्णेने आणि अहंकाराने व्यापले गेले तर ते हिंसक बनते. ही हिंसा नेहमी शारीरिक असेलच असे नाही; ती नियंत्रणाच्या, संशयाच्या, अपमानाच्या आणि भावनिक छळाच्या स्वरूपातही प्रकट होते. आज अनेक घरांत ‘कौटुंबिक प्रश्न’ म्हणून ज्या घटना झाकल्या जातात, त्या प्रत्यक्षात मालकीभावाच्या मानसिकतेचे परिणाम आहेत. ‘माझी मुलगी’, ‘माझी प्रतिष्ठा’, ‘माझा निर्णय’, हा ‘माझेपणा’ म्हणजेच उपादान (चिकटून राहणे). बुद्धांनी सांगितले की, उपादानातून दुःख निर्माण होते. जेव्हा व्यक्तीला स्वतंत्र अस्तित्व म्हणून न पाहता तिला कुटुंबाच्या सन्मानाचे साधन मानले जाते, तेव्हा तिच्या मनावर अदृश्य बेड्या घातल्या जातात. नियंत्रणातून भीती जन्मते; भीतीतून दडपण; दडपणातून निराशा आणि निराशेतून आत्मघात. आत्महत्या ही कधीही पहिली घटना नसते, ती दीर्घकाळ चाललेल्या मानसिक संघर्षाची शेवटची पायरी असते. स्त्रीचे स्वातंत्र्य, धम्म आणि संविधान बुद्धांनी स्त्रियांना संघात प्रवेश देऊन त्या काळातील पितृसत्ताक परंपरांना धैर्याने आव्हान दिले. मुक्ती ही स्त्री-पुरुष दोघांची समान क्षमता आहे, हे त्यांनी कृतीतून दाखवून दिले. ही केवळ धार्मिक सुधारणा नव्हती; ती मानवी मनाच्या स्वातंत्र्याची क्रांती होती. याच विचारांना आधुनिक भारतात घटनात्मक रूप दिले ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी. त्यांनी स्पष्ट म्हटले, ‘राजकीय लोकशाही टिकवायची असेल तर सामाजिक लोकशाही आवश्यक आहे.’ संविधानाने दिलेले स्वातंत्र्य, समानता आणि प्रतिष्ठा हे केवळ कागदावरील शब्द नाहीत; ते प्रत्येक व्यक्तीच्या अस्तित्वाचे संरक्षण आहेत. आज जर एखादी तरुणी आपल्या जोडीदाराची निवड करते, शिक्षण-कारकिर्द ठरवते किंवा अत्याचारातून बाहेर पडण्याचा निर्णय घेते, तर तो तिचा घटनात्मक आणि मानवी अधिकार आहे. त्या अधिकाराला ‘परंपरा’ नावाखाली नाकारणे म्हणजे संविधानालाच नाकारणे होय. परंपरा जर मानवी स्वातंत्र्य हिरावून घेत असेल, तर ती धर्म नव्हे, ती अन्याय आहे. नियंत्रण की करुणा? समाजात अजूनही प्रश्न असा विचारला जातो, ‘तरुणांना कसे नियंत्रित करायचे?’ परंतु बुद्धांचा प्रश्न वेगळा होता. ‘मनाला कसे समजून घ्यायचे?’ नियंत्रण हा भीतीचा मार्ग आहे; करुणा हा समजुतीचा. पालक आणि समाजाने जर संवादाची दारे बंद केली, तर तरुण पिढी एकाकी होते. संवादाऐवजी संशय वाढतो. विश्वासाऐवजी नजरकैद. अशा वातावरणात मानसिक आरोग्य ढासळते. ‘इज्जत’ या संकल्पनेला व्यक्तीच्या आनंदापेक्षा वर स्थान दिले जाते, तेव्हा घर प्रेमाचे स्थान न राहता भीतीचे केंद्र बनते. करुणा म्हणजे केवळ दया नव्हे; ती समजून घेण्याची वृत्ती आहे. करुणा म्हणजे ऐकण्याची तयारी. करुणा म्हणजे व्यक्तीला तिच्या निवडीसह स्वीकारणे. बुद्धांचा धम्म हा करुणेचा आणि प्रज्ञेचा समतोल मार्ग आहे. आंबेडकरी दृष्टिकोन : परंपरेचे पुनर्मूल्यांकन - डॉ. आंबेडकरांनी सांगितले, ‘मनुष्य धर्मासाठी नाही; धर्म मनुष्यासाठी आहे.’ ही वाक्ये आजही तितकीच प्रखर आहेत. जर परंपरा मानवी प्रतिष्ठेला धक्का देत असेल, तर ती पुनर्मूल्यांकनाची पात्र आहे. आंधळा परंपरावाद हा अन्यायाला संरक्षण देतो. आंबेडकरांनी शिक्षण, संघटन आणि संघर्ष यांचा मंत्र दिला. शिक्षण म्हणजे केवळ पदवी नव्हे; ते विवेकाची निर्मिती आहे. संघटन म्हणजे समानतेसाठी एकत्र येणे. संघर्ष म्हणजे अन्यायाविरुद्ध उभे राहण्याचे धैर्य. तरुण पिढीला केवळ आज्ञाधारक नागरिक नव्हे, तर विचारशील नागरिक बनवणे हीच खरी सामाजिक लोकशाही आहे. उपाय : धम्माचा सामाजिक अवलंब. समस्या गुंतागुंतीची असली तरी मार्ग स्पष्ट आहे. कुटुंबात संवादाची संस्कृती निर्माण करणे. मुलींना आर्थिक व शैक्षणिक स्वावलंबन देणे. संशयाऐवजी विश्वास आणि सहकार्य वाढवणे. ‘इज्जत’पेक्षा व्यक्तीच्या मानसिक आरोग्याला प्राधान्य देणे. शाळा-महाविद्यालयांत धम्माधारित मनःशांती, समता आणि मूल्यशिक्षण कार्यक्रम राबवणे. अष्टांगिक मार्गातील सम्यक दृष्टि आणि सम्यक संकल्प हेच सामाजिक सुधाराचे आधार आहेत. सम्यक दृष्टि म्हणजे वास्तवाला पूर्वग्रहाशिवाय पाहणे. सम्यक संकल्प म्हणजे करुणा आणि अहिंसेचा निर्धार. मनाची खरी मुक्ती - आज समाजासमोर स्पष्ट निवड आहे. करुणेच्या बाजूने उभे राहायचे की नियंत्रणाच्या? समतेला स्वीकारायचे की मालकीभावाला? परंपरेला मान द्यायचा, पण विवेकाच्या कसोटीवर. बुद्धांचा संदेश आहे, ‘अत्त दीपो भव’ स्वतःचा दीप बना. आंबेडकरांचा संदेश आहे, ‘शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा.’ या दोन्ही संदेशांचा संगम म्हणजेच मानवी मनाची खरी मुक्ती. तरुणांच्या मनाला समजून घेणे, त्यांच्या स्वप्नांना आधार देणे आणि त्यांच्या निर्णयांना सन्मान देणे, हीच खरी सामाजिक जबाबदारी आहे. कारण मानवी मन जिंकण्यासाठी करुणेचा मार्गच अंतिम आहे. नियंत्रण नव्हे - समजून घेणे हाच खरा धम्म आहे. ■ ■

एक अकेला सरकार पर भारी

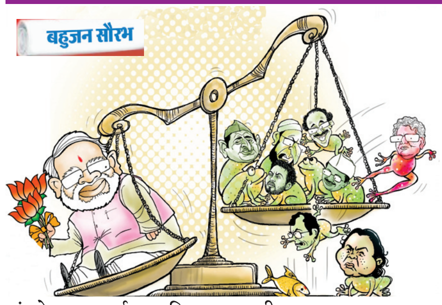

लाज वाटत नाही का?’ लोकसभेतील चर्चेतील राहुल गांधींचा हा घणाघात भाजपच्या चांगलाच जिव्हारी लागला आहे. हा करार फेब्रुवारी 2026 च्या सुरुवातीला जाहीर झाला असून, त्यात भारताने अमेरिकन शेती उत्पादनांना जसे की मका, सोयाबीन, फळे इत्यादी भारतीय बाजारात मुक्त प्रवेश दिला आहे. यामुळे भारतीय शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नावर आणि अन्न सुरक्षेवर परिणाम होऊ शकतो, असा राहुल गांधी यांचा दावा आहे. अमेरिकन शेतकरी मोठ्या प्रमाणात यांत्रिक आणि सबसिडी मिळवणारे आहेत, तर भारतीय शेतकरी लहान शेतकरी असून, त्यांना किमान आधारभूत मूल्य आणि यांत्रिकीकरणाची कमतरता आहे. हा करार पूर्वीच्या तीन कृषी कायद्यांसारखाच ‘शेतकरीविरोधी’ आहे. मोदी सरकारने ऊर्जा सुरक्षा, डेटा सार्वभौमत्व आणि अन्न पुरवठा यांसारख्या महत्त्वाच्या क्षेत्रांत अमेरिकेला ‘पूर्ण आत्मसमर्पण’ केले असल्याचा आरोप राहुल गांधींनी केला. अमेरिकन वस्तूंवर शून्य टक्के टॅरिफ, तर भारतीय वस्तूंवर 18 टक्के टॅरिफ लादण्यात आला आहे. भारताने 500 अब्ज डॉलरच्या अमेरिकन वस्तू खरेदीचे वचन दिले आहे. अमेरिकेला मुक्त डेटा प्रवाह, डिजिटल टॅक्सवर मर्यादा, आणि सोर्स कोड उघड करण्याची गरज नाही. यामुळे भारताची डिजिटल सार्वभौमत्व धोक्यात आले आहे. अमेरिका भारताच्या वित्तीय आणि ऊर्जा प्रणालींवर नियंत्रण मिळवू शकते, जसे की भारत कोणाकडून तेल खरेदी करेल हे अमेरिका ठरवेल. ट्रम्प यांनी मोदींना गृहीत धरले आहे आणि मोदी ‘कॉम्प्रोमाइज्ड’ आहेत. एपस्टीन फाइल्समुळे मोदी दबावात असल्याचा आरोप राहुल गांधींकडून करण्यात आला आहे. सामान्य परिस्थितीत कोणताही प्रधानमंत्री असा करार करणार नाही, पण मोदींनी राष्ट्रीय हित सोडल्याची टीका त्यांच्याकडून झाली. ‘मोदींनी राष्ट्रीय हित विकले’ या राहुल गांधींच्या विधानांवर भाजपने आक्षेप घेतला आहे. त्यांच्याविरुद्ध लोकसभेत मूलभूत प्रस्ताव आणण्याचा निर्णय घेतला आहे. भाजपचे खासदार निशिकांत दुबे यांनी तर लोकसभेत राहुल गांधी यांच्या विरोधात सबस्टँटिव्ह मोशन (मूलभूत प्रस्ताव) आणण्यासाठी एक भाषण केले. ज्यामध्ये त्यांनी राहुल गांधींवर विदेशी संस्थांसोबत हातमिळवणी करून देशविरोधी कारवाया केल्याचा आरोप केला. राहुल गांधी जॉर्ज सोरोस फाउंडेशन, फोर्ड फाउंडेशन आणि युएसएआयडी सारख्या विदेशी संस्थांसोबत ‘हातमिळवणी’ करून देशविरोधी कारवाया करत असल्याची प्रखर टीका केली. थायलंड, कंबोडिया, व्हिएतनाम आणि अमेरिकेसारख्या देशांमध्ये जाऊन राहुल गांधी देशविरोधी भाष्य करीत असल्याचा आरोपही दुबेंकडून झाला.

संसदेच्या सर्वात पवित्र व्यासपीठाचा वापर करून जनभावना भडकवतात आणि निवडणूक आयोग, सर्वोच्च न्यायालय आणि इतर संस्थांवर बिनबुडाचे आरोप करतात, ज्यामुळे सरकारची प्रतिमा खराब होते. दुबे यांनी राहुल गांधींच्या संसद सदस्यत्वाची रद्दबातल आणि आयुष्यभर निवडणुका लढवण्यास बंदी घालण्याची मागणी केली. सबस्टँटिव्ह मोशन लोकसभेतील एक स्वतंत्र आणि स्वयंपूर्ण प्रस्ताव आहे. जो सदनाला एखाद्या महत्त्वाच्या मुद्द्यावर औपचारिक निर्णय घेण्यास सांगतो. यात सदनाचे मत स्पष्टपणे नोंदवले जाते, जसे की एखाद्या व्यक्तीच्या आचरणावर, सदस्यत्व रद्द करण्यावर किंवा इतर गंभीर कारवाईवर. दुबे यांनी 12 फेब्रुवारी 2026 रोजी राहुल गांधींविरुद्ध सबस्टँटिव्ह मोशनचा नोटिस दिला, ज्यात त्यांच्या सदस्यत्व रद्द करण्याची आणि निवडणूक लढवण्यास आजीवन बंदी घालण्याची मागणी आहे. भाजप खासदाराच्या या प्रस्तावावर काहीही केले तरी मी बोलायचे थांबणार नाही अशी राहुल गांधी यांची भूमिका आहे. मी पळपुटा नाही असा स्पष्ट इशारा त्यांनी दिला आहे. लोकसभेत विरोधकांना आणि विशेषतः विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी सरकारवर काही प्रश्नचिन्हे उभे करत असतील तर त्यांना अडवले जात आहे. लोकसभा अध्यक्ष ओम बिर्ला हे स्पष्टपणे पक्षपाती भूमिका घेत असल्याचे आरोप करीत 118 खासदारांच्या स्वाक्षरीने 10 फेब्रुवारी 2026 रोजी बिर्ला यांचेवर अविश्वास प्रस्ताव लोकसभा महासचिवांकडे सादर करण्यात आला आहे. अध्यक्षांनी पक्षपाती भूमिका घेणे याशिवाय विरोधी पक्षनेत्यास बोलण्याची संधी नाकारणे, विरोधी खासदारांना निलंबित करण्याचे पक्षपातीपणे निर्णय घेणे, सदनाचे कामकाज एकांगी चालवले जाणे, राहुल गांधी यांना विशिष्ट मजकूर वाचण्यास प्रतिबंध घालणे किंवा विरोधकांच्या मुद्द्यांना दाबणे यासारख्या घटना अविश्वास प्रस्तावासाठी कारणीभूत ठरल्या आहेत. हा प्रस्ताव लोकसभा नियम 94(सी) अंतर्गत आणण्यात आला आहे. यावर ओम बिर्ला यांनी नैतिक भूमिका घेत प्रस्तावावर चर्चा आणि निर्णय होईपर्यंत ते लोकसभा अध्यक्ष म्हणून सदनात येण्याचे टाळण्याचा संकल्प केला आहे. या प्रस्तावावर अर्थसंकल्पीय सत्राच्या दुसऱ्या टप्प्यात 9 मार्च 2026 रोजी चर्चा होण्याची शक्यता आहे. सत्ताधारी रालोआकडे बहुमत असल्याने हा प्रस्ताव मंजूर होण्याची शक्यता कमी आहे. विशेष असे की राहुल गांधी यांनी या प्रस्तावावर स्वाक्षरी केलेली नाही आणि तृणमूल काँग्रेसनेही पूर्णपणे साथ दिलेली नाही. संसदेत लोकसभा अध्यक्षांबाबत अशी स्थिती निर्माण का व्हावी याचाही विचार होणे गरजेचे आहे. मोदी सरकारच्या पहिल्या टप्प्यात 17 जून 2019 पर्यंत सुमित्रा या अध्यक्षा होत्या. त्यावेळी विरोधकांकडून पक्षपातीपणचे आरोप झाले नाहीत. त्याआधी काँग्रेसच्या मीराकुमार यांचीही कारकीर्द विरोधकांना न्याय देणारी होती. ओम बिर्ला मात्र सरकारच्या बाजूची भूमिका घेतात असे सातत्याने आरोप होत गेले आहेत. दुसरीकडे विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी सभागृहात काय भाषण करतात हे ऐकायला मोदी, शहा, राजनाथ सिंग गैरहजर असतात. त्यावर विरोधकांकडून पळ काढणारे मंत्री अशी टीका केली जाते. आता प्रश्न निर्माण होतो भारतातील अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य धोक्यात आले आहे का? चुकले तर कायद्यानुसार शिक्षा होईल. परंतु न्यायपालिका प्रामाणिकपणे निकाल देईल का? याबाबत संदिग्धता असते. राजकीय नेते तर थेट सुडाचे राजकारण करतात. जाळपोळ - तोडफोड करणे, गुंडागर्दी करणे हा मार्ग स्वीकारणे त्यांना सोयीचा वाटतो.

|| विकास झाडे ||

अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हे कोणत्याही लोकशाहीसाठी मूलभूत स्तंभ आहे. व्यक्तींना आपले मत मांडण्याची, सत्ताधाऱ्यांना आव्हान देण्याची आणि सामाजिक तसेच राजकीय बदल घडवून आणण्याची संधी देते. राज्यघटनेच्या अनुच्छेद 19(1)(अ) अंतर्गत अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचे संरक्षण केले गेले आहे. मात्र, हे मूलभूत स्वातंत्र्य गंभीर संकटात सापडले आहे. पत्रकारांचा छळ, विरोधी मतांचे दमन आणि कायद्यांचा गैरवापर करून सरकारच्या टीकाकारांना गप्प करण्याच्या घटना वाढल्या आहेत. भारतीय राज्यघटना अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याची हमी देत असली तरी अनुच्छेद 19(2) अंतर्गत काही मर्यादा घालण्यात आल्या आहेत. यामध्ये भारताची सार्वभौमता आणि अखंडता, राज्याची सुरक्षा, सार्वजनिक सुव्यवस्था, सभ्यतेचे किंवा नैतिकतेचे नियम आणि बदनामीसंबंधी नियम यांचा समावेश होतो. आपल्या देशात सरकारविरोधी आंदोलनांना दडपण्याची प्रवृत्ती वाढत आहे. नागरिकत्व सुधारणा कायदा आणि शेतकरी कायद्यांविरोधातील निदर्शनांवर पोलिसांनी कठोर कारवाई केली. अनेक विद्यार्थ्यांना आणि सामाजिक कार्यकर्त्यांना केवळ घोषणाबाजी केल्यामुळे किंवा सोशल मीडियावर सरकारविरोधी पोस्ट टाकल्यामुळे देशद्रोहाच्या आरोपाखाली अटक करण्यात आली. महाराष्ट्रात उत्तरप्रदेश प्रमाणे बुलडोझर विकृती आली आहे. नागपुरात ते दिसून आले. संपूर्ण देशच नासवला जातोय. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याच्या घसरणीचा भारताच्या लोकशाही व्यवस्थेवर दूरगामी परिणाम होताना दिसतो. देश हुकूमशाहीकडे वाटचाल करतो आहे. प्रख्यात अभिनेता नसिरुद्दीन शाह यांना ‘जश्न-ए-उर्दू’ या मुंबई विद्यापीठाच्या उर्दू विभागाने आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात आमंत्रित करण्यात आले होते. 1 फेब्रुवारी 2026 रोजी ते ‘प्रीत नगर’ या सत्रात सहभागी होणार होते. जे उर्दू साहित्याच्या प्रगतिशील परंपरेवर आधारित होते. मात्र 31 जानेवारी 2026 च्या रात्री शाह यांना ईमेल पाठवून कार्यक्रमाला येण्याची गरज नाही असे सांगण्यात आले. त्यासाठी कोणतेही औपचारिक कारण किंवा माफी सांगण्यात आली नाही. उलट कार्यक्रमात उपस्थितांना सांगण्यात आले की शाह स्वतः आले नाहीत किंवा त्यांनी नकार दिला, ज्याला शाहांनी खोटे ठरवले. नासिरुद्दीन शाह यांनी ‘द इंडियन एक्सप्रेस’मध्ये लिहिलेल्या लेखात म्हटले आहे की, हे त्यांच्या राजकीय मतांमुळे आणि सरकारवर विशेषतः केंद्र सरकार आणि ‘विश्वगुरु’ म्हणून स्वतःला घोषित करणाऱ्यांवर केलेल्या टीकेमुळे घडले. त्यांनी म्हटले, ‘मी कधीही ‘विश्वगुरु’ म्हणून स्वतःला सादर करणाऱ्यांची प्रशंसा केली नाही आणि त्यांच्या वागण्यावर टीका केली आहे. आता प्रशंसा न करणे म्हणजे देशद्रोह ठरले आहे.’ शाह यांनी अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यावर हल्ला आणि देशातील बदलती परिस्थिती म्हणून नमूद केले, ज्यात ते म्हणाले, ‘हा तो देश नाही जिथे मी मोठा झालो.’ मोदींवर टीका केली तर विद्यापीठांना सहन होत नाही. किती नासवल्या गेल्या आहेत या संस्था? एका चित्रपटातील नासिरुद्दीन शाह यांचा संवाद असा आहे. ‘ये कैसे कंपनी बहादुरा है, कही कोई शहर बिक रहा है, कही रियासत बिक रही है, कही फौजोंकी टुकरिया बेची जा रही है; खरेदी जा रहीं है, ये कैसे सौदागर आये है इस मुल्क में, सारा मुल्क बंसाली की दुकान बन गया है...मालूम न था इतना कुछ है घर में बेचने के लिए.. ज़मीन से लेकर ज़मीर तक सब बिक रहा है...’ या दिशेने देशाची वाटचाल सुरू आहे असे तुम्हाला नाही वाटत का? ■ ■

लिव्ह-इन संबंध आणि सामाजिक जबाबदारी

मोहन भागवत यांच्या वक्तव्याच्या पार्श्वभूमीवर विश्लेषण

राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे सरसंघचालक मोहन भागवत यांनी डिसेंबर 2025 मध्ये कोलकत्यातील एका कार्यक्रमात लिव्ह-इन संबंधांवर भाष्य केले, ज्यामुळे देशभर चर्चा सुरू झाली. त्यांनी म्हटले की, लिव्ह-इनमध्ये राहणारे लोक जबाबदारी घेण्यास तयार नसतात, तर विवाह ही समाजाची मूलभूत संस्था आहे जी मूल्ये शिकवते. हे वक्तव्य पारंपरिक मूल्यांवर आधारित असले तरी कायदेशीर आणि सामाजिक परिवर्तनांच्या पार्श्वभूमीवर त्याचे रोखठोक विश्लेषण आवश्यक आहे. भागवत यांचा मुख्य मुद्दा मोहन भागवत यांनी स्पष्ट केले की, विवाह केवळ शारीरिक समाधानाचे साधन नसून तो समाजातील व्यक्तीला संस्कार, शिस्त आणि जबाबदारी शिकवणारा घटक आहे. लिव्ह-इन संबंध हे जबाबदारी टाळण्याचे लक्षण असल्याचे त्यांचे मत आहे, विशेषतः अपत्यांच्या बाबतीत. भारतीय समाजातील पारंपरिक घटकांना हा दृष्टिकोन पटू शकतो, कारण तो कुटुंबकेंद्रित व्यवस्थेला प्राधान्य देतो. कायदेशीर भूमिका भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाने अनेक निकालात लिव्ह-इन संबंधांना कायदेशीर मान्यता दिली आहे. दोन प्रौढ व्यक्तींच्या परस्पर संमतीने असलेले हे संबंध अनुच्छेद 21 अंतर्गत जीवन आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्याच्या अधिकाराखाली येतात. दीर्घकालीन संबंधातील महिलांना घरगुती हिंसाचार कायद्यांतर्गत संरक्षण

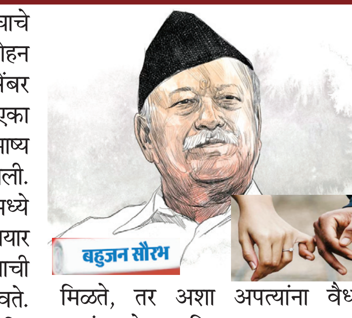

मिळते, तर अशा अपत्यांना वैध मुलांसारखे हक्क मिळू शकतात. म्हणून नैतिक चर्चा वेगळी असली तरी कायद्याने हा गुन्हा नाही. विविध परिस्थितींचा विचार अविवाहित प्रौढांची लिव्ह-इन कायदेशीर आहे, पण विवाहित व्यक्तीचा दुसरा संबंध व्यभिचार किंवा फसवणूक ठरू शकतो. विवाहित पुरुष किंवा स्त्रीचा असा संबंध घटस्फोटाचे कारण बनू शकतो आणि गुन्हेगारी जबाबदारीही येऊ शकते. सर्व प्रकरणांवर एकसारखी टीका योग्य नाही, कारण संमती आणि वैवाहिक स्थिती यांचा फरक महत्त्वाचा आहे. दुहेरी निकषांचा प्रश्न न्यायमूर्ती बी. जी. कोलसे पाटील (औरंगाबाद खंडपीठ) यांच्यावरील आरोपांचा संदर्भ देताना नैतिकतेच्या उपदेश देणाऱ्यांच्या वर्तनावर प्रश्न उपस्थित होतात. मात्र, आरोपांची सत्यता न्यायप्रक्रियेतून सिद्ध होणे आवश्यक आहे; माध्यमे किंवा व्हिडिओ पुरावा नाहीत. नैतिकता सर्वांसाठी समान असावी, अन्यथा विश्वासार्हता धोक्यात येते. अपेक्षित समाजरचना भगवत यांच्या विचारात कुटुंबकेंद्रित समाज, विवाहाची पवित्रता आणि सामाजिक जबाबदारीवर भर आहे. मात्र, आधुनिक भारतात शहरीकरण, महिलांचे स्वावलंबन आणि उशिरा विवाह यामुळे मूल्ये बदलत आहेत. संविधानिक लोकशाहीत वैयक्तिक स्वातंत्र्य आणि सामाजिक स्थैर्याचा समतोल राखणे गरजेचे आहे. नैतिकता व स्वातंत्र्य यांचा संघर्ष नैतिक व्याख्या धार्मिक चौकटीतून होणार का की कायद्याच्या मर्यादेत वैयक्तिक निवडी मान्य करायच्या? विवाह स्पष्ट संरक्षण देतो, पण लिव्ह-इन सुसंगतता तपासण्यासाठी किंवा बंधनांमधून मुक्त राहण्यासाठी निवडले जातात. निषेधाऐवजी महिलांच्या हक्क, मुलांच्या संरक्षण आणि स्पष्ट कायद्यांवर भर द्यावा. लिव्ह-इन हा विषय केवळ नैतिक वाद नसून संविधान, लिंग, न्याय आणि सामाजिक बदलांचा संगम आहे. भागवत यांचा जबाबदारीचा आग्रह योग्य, पण सर्व संबंध जबाबदारीहीन म्हणणे अपूर्ण आहे. परंपरा आणि आधुनिकतेचा समन्वय साधणारी समाजरचना हाच भविष्याचा मार्ग आहे. ■ ■

|| नागेश बुरबुरे ||
मो. 9422106456

जीवनातील खरे सत्य!

45000 कोटींची संपत्ती असलेल्या राकेश झुनझुनवाला यांचे निधन होण्यापूर्वीचे शेवटचे शब्द, ‘मी व्यावसायिक जगतात यशाच्या शिखरावर पोहोचलो आहे. माझे जीवन हे इतरांच्या दृष्टीने एक यश आहे. मात्र, मला कामाशिवाय आनंद नव्हता. पैसा हे फक्त एक सत्य आहे जे मी वापरतो. या क्षणी हॉस्पिटलच्या पलंगावर पडून आणि माझ्या संपूर्ण आयुष्याकडे वळून पाहताना मला जाणवते की ज्या ओळखीचा आणि पैशाचा मला अभिमान होता, तो क्षीण आणि निरुपयोगी आहे. तुम्ही कोणाला तरी कामावर घेऊ शकता. तुमची कार चालवण्यासाठी किंवा पैसे कमवण्यासाठी. परंतु, तुम्ही दुःख सहन करून मरण्यासाठी कोणाला कामावर ठेवू शकत नाही. हरवलेल्या भौतिक वस्तू सापडू शकतात. पण एक गोष्ट अशी आहे जी हरवल्यावर कधीच सापडत नाही आणि ती म्हणजे ‘आयुष्य’. आपण आयुष्याच्या कोणत्याही टप्प्यावर असलो तरी कालांतराने आपण त्या दिवसाला सामोरे जातो जेव्हा हृदय थांबेल. तुमच्या कुटुंबावर, जोडीदारावर आणि मित्रांवर प्रेम करा. त्यांच्याशी चांगले वागा, त्यांची फसवणूक करू नका, कधीही अप्रामाणिक किंवा विश्वासघातकी होऊ नका. जसे जसे आपण मोठे आणि शहाणे होत जातो तसतसे आपल्याला हळूहळू लक्षात येते की 300 रुपये किंवा 3000 रुपये किंवा 2-4 लाख रुपये किंमतीचे घड्याळ तीच वेळ सांगते. आमच्याकडे 100 किंवा 500 चे पाकीट असो - आत सर्व काही सारखेच असते. आपण 5 लाख किंमतीची कार चालवतो किंवा 50 लाखांची कार चालवतो. मार्ग आणि अंतर सारखेच आहेत आणि आपण त्याच गंतव्यस्थानावर पोहोचतो. आपण 300 स्क्वेअर फूट किंवा 3000 स्क्वेअर फूटच्या घरात राहतो - सर्वत्र एकटेपणा सारखाच असतो. तुम्हाला कळेल की तुमचा खरा आंतरिक आनंद यात नाही. या जगाच्या भौतिक गोष्टींमधून बाहेर या. तुम्ही फर्स्ट

क्लास किंवा इकॉनॉमी क्लासमध्ये उड्डाण करा, जर विमान खाली गेले तर तुम्ही त्याच्याबरोबर खाली जाणार आहात. म्हणूनच.. मला आशा आहे बंधू आणि भगिनींना, तुम्हाला हे समजले असेल की तुमचे मित्र व आप्तेष्ट असतील, ज्यांच्याशी तुम्ही गप्पा मारता, हसता, गाता, आनंद व्यक्त करता, जीवनाचा हाच खरा आनंद आहे.’

जीवनातील एक निर्विवाद सत्य :- तुमच्या मुलांना फक्त श्रीमंत होण्यासाठी शिकवू नका. त्यांना आनंदी राहायला शिकवा. जेव्हा ते मोठे होतात तेव्हा त्यांना वस्तूंची मोल कळेल, फक्त किंमत नाही. जीवन म्हणजे काय? जीवन अधिक चांगल्याप्रकारे समजून घेण्यासाठी तीन ठिकाणे आहेत, रुग्णालय, जेल आणि स्मशानभूमी. रुग्णालयात तुम्हाला समजेल की आरोग्यापेक्षा काहीही चांगले नाही. स्वातंत्र्य किती मौल्यवान आहे हे तुरुंगात तुम्हाला दिसेल आणि स्मशानभूमीत तुम्हाला कळेल की जीवन काहीच नाही. आज आपण ज्या जमिनीवर चालतो ती उद्या आपली असणार नाही. ‘आतापासून नम्र होऊ या आणि एक चांगला माणूस म्हणून जगूया.’ तुम्ही हा संदेश इतर कोणाशी तरी शेअर करू शकता का? आणि त्यांना सांगा पैसा पैसा करुन आपल्या लोकांना दुखवू नका. पैसा सर्वस्व नाही. पैसा आज आहे उद्या नाही. ‘जो कर्म चांगले करतो, तोच खरा माणूस असतो!’

बसौसे ■ ■

भिक्खू कसा असावा, याविषयी बुद्धांनी स्वतः भिक्खूंना मार्गदर्शन केले आहे. ते म्हणतात, ‘जो पापशुद्धी न करता, सत्य आणि संयमाचा आदर न ठेवता काषाय चिवर धारण करतो, तो त्या वस्त्रास पात्र नाही. पण ज्याने स्वतःला पापापासून मुक्त केले आहे, ज्याच्यात सद्गुण वास करतात आणि जो सत्य-संयमाचे आचरण करतो, तोच खऱ्या अर्थाने चिवर धारण करण्यास पात्र आहे.’

भिक्खू कसा असावा : बुद्धांची धारणा

फक्त भिक्षा मागतो म्हणून कोणी भिक्खू होत नाही. जो धम्माला सम्यक दृष्टीने स्वीकारतो आणि त्याचे आचरण करतो, तोच भिक्खू होय. पापकर्मापासून मुक्त, सावधान चित्ताने जगणारा आणि अव्यभिचारी जीवन जगणारा मनुष्यच खरा भिक्खू आहे. नियम, व्रत, बहुश्रूतपणा किंवा एकांतवास यामुळेच विमुक्ती प्राप्त होत नाही; ज्याने अश्रवांचा क्षय केला आहे त्यालाच मुक्तीची पात्रता प्राप्त होते. संयमी वाणी हा भिक्खूचा मुख्य गुण आहे. जो सुज्ञपणे, शांतपणे बोलतो आणि धम्माचा अर्थ स्पष्ट करतो, त्याची वाणी मधुर असते. जो धम्मात रमतो, धम्मात आनंद मानतो आणि धम्माचरण करतो, तो सद्धम्मापासून कधीही विचलित होत नाही. इतरांविषयी ईर्षा न बाळगणे, लाभाची अवहेलना न करणे, अल्प मिळालेल्याने संतोष मानणे—हे त्याचे लक्षण आहे. बुद्ध म्हणतात, ‘हे भिक्खूंनो, जीवननौका रिकामी करा; ती रिकामी झाली कीच तिची गती वाढेल. राग-द्वेषाचा त्याग केल्यावरच निर्वाणप्राप्ती होते.’ पाच बंधने तोडून जो मुक्त होतो, तो ‘ओघतीर्ण’ होतो. प्रज्ञेशिवाय समाधी नाही आणि समाधीशिवाय प्रज्ञा नाही; दोन्हींचे एकत्र अस्तित्व निर्वाणाच्या समीप नेते. एकांतवास, समाधी आणि धम्मसाक्षात्कारानंतर भिक्खू इंद्रियसंयम, संतोष, शुद्ध संगती आणि अप्रमाद यांचे पालन करतो. दानावर जगणे, कर्तव्यनिष्ठ राहणे आणि आत्मपरीक्षण करणे ही त्याची जबाबदारी आहे. कारण मनुष्य स्वतःच स्वतःचा स्वामी आणि शरण असतो. भिक्खू तपस्वी आहे का? नाही. भिक्खू आणि ब्राह्मण समान आहेत का? नाही. भिक्खू आणि उपासक यांच्या जीवनात स्पष्ट भेद आहे. भिक्खूसाठी ब्रह्मचर्य अनिवार्य आहे; उपासकासाठी नाही. भिक्खू संपत्ती धारण करू शकत नाही; उपासक करू शकतो. पंचशील दोघांसाठी समान असले तरी भिक्खूसाठी ते कठोर व्रत आहे. भिक्खूचे कार्य केवळ स्वतःची साधना नव्हे, तर लोकसेवा आणि मार्गदर्शनही आहे. वैयक्तिक साधना नसल्यास तो योग्य पथप्रदर्शक होऊ शकत नाही. करुणा हा धम्माचा सार आहे. म्हणून भिक्खूने पीडित मानवतेसाठी कार्य केले पाहिजे; अन्यथा तो खरा भिक्खू ठरत नाही. बुद्धांनी वाणीचे पाच दोष सांगितले आहेत. खोटे बोलणे, चुगली करणे, कठोर बोलणे, निरर्थक बडबड करणे आणि दुष्परिणामास कारणीभूत ठरणे. सम्यक वाणीचे गुण म्हणजे सत्य, नम्रता, हितकारक बोलणे, समतेचा भाव आणि अहिंसक भाषण.

तथागताची सत्यगाथा

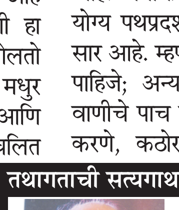

देविदास राऊत
(बौद्धाचार्य)
मो. 8668238330

भिक्खू संघासाठी विनयाचे कठोर नियम दिले गेले—भिक्खूंसाठी 227 आणि भिक्खुणींसाठी 311 नियम. हे नियम धार्मिक विधी नसून चारित्र्यरक्षणाची शिस्त आहेत. भिक्खूंच्या आचरणामुळेच समाजात त्यांचा आदर टिकतो; शिस्त ढासळली तर धम्माची प्रतिष्ठाही धोक्यात येते. म्हणून संघात पारदर्शकता, उत्तरदायित्व आणि निष्पक्ष चौकशी आवश्यक आहे. आज काही ठिकाणी विनयपालन कमी झाल्याची खंत व्यक्त केली जाते. चारिका न करणे, नियमबाह्य आचरण, आर्थिक व्यवहारातील शिथिलता इत्यादी गोष्टी धम्माच्या प्रतिमेला बाधक ठरू शकतात. तरीही अनेक भिक्खू निःस्वार्थ सेवा करतात, पैशाला स्पर्शही करत नाहीत आणि लोककल्याणासाठी समर्पित असतात. अशा भंतेजनांना वंदन. खरे तर भिक्खूचे सामर्थ्य त्याच्या चिवरात नसून आचरणात असते. ‘मी जे बोलतो आणि करतो ते धम्माशी सुसंगत आहे का?’ हा प्रश्न सतत स्वतःला विचारणे हीच खरी साधना आहे. आजच्या काळात समाजमाध्यमे, राजकारण, आर्थिक व्यवहार आणि प्रसिद्धी यांचे आकर्षण वाढले आहे; परंतु भिक्खूंनी या मोहजालापासून दूर राहून धम्मप्रचार, लोककल्याण आणि ध्यानसाधना हेच मुख्य ध्येय ठेवले पाहिजे. विनयपिटकानुसार राग, द्वेष, अहंकार, तृष्णा टाळणे, नम्रता राखणे, गरीब-दुर्बलांचा आदर करणे आणि वाद शांततेने सोडवणे—हीच भिक्खूला शोभणारी आचारसंहिता आहे. ■ ■

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन आयोजकांचे अभिनंदन

मूकनायक वर्तमानपत्राच्या वर्धापनदिनानिमित्त परिवर्तन विचार मंच तर्फे दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन दि. 30 व 31 जानेवारी 2026 रोजी उमरेड रोड, नागपूर येथील रतनसुत्त बुद्ध विहार येथे मोठ्या उत्साहात पार पडले. महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी मुक्या, वंचित समाजाला आवाज देण्यासाठी ‘मूकनायक’च्या माध्यमातून जे क्रांतिकारी पाऊल उचलले, त्याच वैचारिक वारशाचा हा सशक्त पुढचा टप्पा ठरला. डॉ. बाबासाहेबांनी मूक वेदना, दुःख, आक्रोश आणि मानवी भावना समाजाच्या आणि जगाच्या पटलावर निर्भीडपणे मांडल्या. त्यानंतर जनता, समता यांसारख्या वर्तमानपत्रांच्या माध्यमातून मनुवादी विचारसरणीविरुद्ध सार्वजनिक वैचारिक क्रांती घडवून आणली. काळाच्या ओघात अनेक प्रादेशिक व भाषिक क्रांतिकारी वर्तमानपत्रे अस्तित्वात आली, मात्र आर्थिक अडचणी व दबावतंत्रामुळे ती दीर्घकाळ टिकू शकली नाहीत. मात्र माननीय कांशीरामजींच्या नेतृत्वाखालील ‘बहुजन नायक’ हे वर्तमानपत्र काही काळ बहुजन समाजाच्या मनात खोलवर रुजले. त्यातूनच उत्तर प्रदेशात सामाजिक-राजकीय क्रांती घडून आली, हे वर्तमानपत्राच्या ताकदीचे जिवंत उदाहरण आहे. त्यामुळे समाज परिवर्तनात वर्तमानपत्रांचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे, हे अधोरेखित झाले. याच पार्श्वभूमीवर दैनिक बहुजन सौरभची आजची वाटचाल भविष्यात बहुजन समाजाचा खरा आवाज बनेल, अशी आशा या संमेलनातून व्यक्त झाली. संमेलनाची सुरुवात अत्यंत शिस्तबद्ध व दिमाखदार पद्धतीने झाली. छत्रपती शाहू महाराज, महात्मा ज्योतिराव फुले, सावित्रीबाई फुले, फातिमा बी आणि रमाई आंबेडकर यांच्या वेशभूषेत साकारलेल्या व्यक्तिरेखांनी उपस्थित प्रेक्षकांना भारावून टाकले. अनेक नागरिकांनी ही दृश्ये मोबाईलमध्ये टिपून पुढील दिवशीही एकमेकांना दाखविल्याचे दिसून आले. संमेलनाचे अधिकृत उद्घाटन डॉ. विद्या मानकर (जिल्हा कृषी अधिकारी, महाराष्ट्र शासन) यांच्या हस्ते झाले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष सर्वोच्च न्यायालयाचे सेवानिवृत्त न्यायाधीश श्री. अनिल वैद्य, प्रमुख अतिथी भदंत नागदीपांकर, तर प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून धम्मसेनानी आयुमान विलास गजभिये उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे आयोजन अत्यंत नियोजनबद्ध होते. डॉ. दीपक बन्सोड व सहकाऱ्यांनी ‘परिवर्तन झाले’ हे गीत सादर करून वातावरण संगीतमय केले. सामाजिक क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या व्यक्तींना स्मृतिचिन्ह व पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले. विविध कवी व लेखकांच्या साहित्यप्रस्तुतींमधून प्रेरणादायी विचारांचा झरा अखंड वाहत राहिला. दुसऱ्या सत्रात आयोजित कविसंमेलनाचे अध्यक्ष प्रा. भीमराव गायकवाड होते, तर संचालन डॉ. अजय चिकाटे यांनी केले. 60 पेक्षा अधिक कवींनी सहभाग नोंदविला. गद्य, पद्य, गीतात्मक आणि घोषणात्मक स्वरूपातील सादरीकरणांनी संपूर्ण परिसर टाळ्यांच्या गजरात न्हाऊन निघाला. त्यानंतर झालेल्या परिसंवाद चर्चासत्राचे अध्यक्ष श्रीराम बन्सोड होते. धार्मिक, सामाजिक व संवैधानिक विषयांवर 45-50 अभ्यासकांनी, विशेषतः महिलावक्त्यांनी, अभ्यासपूर्ण मते मांडून चर्चेला आंतरराष्ट्रीय दर्जा प्राप्त करून दिला.

एकंदर दोन दिवस चाललेल्या या परिवर्तन साहित्य संमेलनास प्रेक्षक, कवी, लेखक व विचारवंतांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला. वैचारिक, बौद्धिक व सांस्कृतिकदृष्ट्या हे संमेलन शतप्रतिशत यशस्वी ठरले. या यशस्वी आयोजनासाठी सर्व आयोजकांचे मनःपूर्वक अभिनंदन व पुढील वाटचालीस हार्दिक शुभेच्छा. ■ ■

रमेश गजभिये
बेसा रोड, नागपूर
मो. 9422304619

कामगार नव्हे ! कामाची पेटी

सरकार जनतेच्या हितासाठी कोणत्या योजना सुरू करेल याचा काही नेम नाही. राज्यात अशीच एक योजना मागच्या 4-5 वर्षापासून सुरू आहे. बांधकाम कामगारांना सुरक्षा साहित्य संच असलेली पेटी वाटप करण्याची योजना. शहरात आणि ग्रामीण भागात ही योजना भलतीच फेमस झाली आहे. जोपर्यंत शासन फक्त सुरक्षा साहित्य जसे की, हातमोजे, हेल्मेट, बुट, टॉर्च असे साहित्य वाटत होती तेपर्यंत ठीक होते. याला चांगला प्रतिसाद मिळाला. मात्र पुढे जेव्हा या साहित्यात घरगुती भांड्यांचा समावेश झाला तेव्हा ही योजना कामगारांची राहिली नाही. भांडे केवळ कामगारांना थोडीचे लागतात. शेतकरी, शेतमजूर, दुकानदार, ठेला चालवणारा सगळ्यांना भांड्यांची गरज आहे. त्यातल्या त्यात बायकांना याचे वेगळचे आकर्षण आहे. म्हणून गाव-खेड्यात सध्या, 'तुनी पेटीचा फार्म भरला का वं माय' असे शब्द घरोघरी ऐकायला येत आहे. सुरूवातीला काही लोकांना कामगार पेटी भेटली. तेव्हा अनेकांना वाटू लागले आपण फार्म भरला असता तर बरे झाले असते. पण नंतर जेव्हा भांड्यांची पेटी भेटली, तेव्हा मात्र फार्म भरण्यासाठी घोळका जमला. मजबूत भली-मोठी पेटी. त्यात ताट, वाट्या, तांब्या, बादली, चमचे असे घरगुती वापराचे 20-25 भांडे आहे. मग कोणाचे मन भांड्यांत जाणार नाही? खरी गंमत काय आहे, पेटी मिळवण्याची अट डेंजर आहे. पात्रता, कागदपत्रे ही अट नाही बरे. ज्या व्यक्तीत पहाटे अडीच वाजता उठून, डब्बा सोबत घेऊन, टेम्पोत बसून, नागपुरात येऊन, दिवसभर रांगेत राहून रांगेतच न्याहारी करणे, प्रसंगी भांडण करणे आणि पेटी भेटलीच तर ती डोक्यावर ठेवून टेम्पोपर्यंत आणेल तोच खरा पेटी योजनेचा लाभार्थी... तुम्हाला सांगू, युद्धात जिंकावे आणि आयुष्यात यशाचा महत्त्वाचा टप्पा गाठावा असा आनंद पेटी भेटल्यावरचा आहे आणि दुसऱ्या दिवशी हीच पेटी आणि त्यातील भांडे जेव्हा शेजारी येऊन बघतात तेव्हा तर बातच और! सध्या तरी अखंड हिंदुस्थानात अशी योजनाच दिसत नाही. बरे योजना घेणाऱ्यांचेही प्रकार भलतेच आहे. काही लोक असे असतात जे कोणतीही योजना येऊ दे, अर्ज भरणार आणि लाभही घेणार! काही असे असतात जे लोकांना आधी योजना भेटू दे. मग ढील पडल्यावर, शेजारच्याने अर्ज भरल्यावर किंवा तू पण अर्ज भर मी पण भरतो, या मानसिकतेतील. काहींना तर शासनाच्या योजना आणि अनुदान! नकोच बावा... मला माझ्या आईचा पेटीचा अर्ज भरू का म्हणून फोन आला. म्हटले, अटी जोरदार आहे. दिवसभर लाईनीत रहा लागणे. फालतू वांध्याची कलम नाही पाहिजे. म्हणे, शेजारचे सर्वच सोबत आहे. म्हटले, मंग भर! स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवात शासन केव्हा, कोणती योजना, कोणत्या उद्देशाने काढेल आणि जनता तिला कशी स्वीकारेल याचा भरोसा नाही. शेवटी शासनाला जनतेचा सर्वांगीण विकास साधायचा आहे. त्यात पेटीचा खारीचा वाटा असणार आहे. कारण अनेक योजना शेवटच्या घटकापर्यंत पोहचत नसल्याचे बोलले जाते. मात्र पेटीची योजना याला अपवाद ठरत आहे. किसान सन्मान, राशन, लाडकी बहीण, आनंदाचा शिधा, पेटी आणि नुकसान भरपाई देऊन जनतेला जिवंत ठेवता येते. यापेक्षा मोठे काय असू शकते. शेवटी मतदार जगला पाहिजे. तेव्हाचे तर अबकी बार 400 पार होईल. ■ ■

वांध्याची कलम

गौरव मानकर
मो.9767630753

ज्या क्षणी जगाचा सर्वसामान्य माणूस सकाळी उठतो, तेव्हा त्याच्या समोर दोन गोष्टी उभ्या असतात - महागाईची भिंत आणि व्यवस्थेची थट्टा. ज्या क्षणी तो कामावर जातो, त्याच्या श्रमातून निर्माण होणारे धन कुठे जाते? ते जाते दावोसच्या बर्फाच्छादित पर्वतावर बसलेल्या आधुनिक राजे-राण्यांच्या तिजोरीत. ज्या क्षणी तो कर भरतो, तो पैसा कुठे वापरला जातो? लोककल्याणासाठी कमी - कॉर्पोरेट बेलआउटसाठी जास्त आणि दरवर्षी, याच व्यवस्थेचे आर्किटेक्ट्स - सूटबूट घातलेले नव-सरंजामदार - दावोसला जमतात. हा कुठलाही 'फोरम' नाही. ही चर्चा नाही. ही संवाद नाही. हा समन्वय नाही. हा आधुनिक साम्राज्यवादाचा दरबार आहे. स्विस आल्प्समधील बर्फाखाली जणू जगाच्या लोकशाहीची कबर खणली गेली आहे आणि त्या कबरीवर "World Economic Forum" नावाचा संगमरवरी थडगा उभा केला आहे. WEF हे संयुक्त राष्ट्र नाही. WEF हे WHO नाही. WEF हे NESCO नाही. WEF हे IMF किंवा जागतिक बँक नाही. WEF म्हणजे लोकशाहीविरुद्धचा कट. WEF म्हणजे सार्वजनिक सत्तेचे खासगीकरण. WEF म्हणजे जनतेच्या सार्वभौमत्वाची चोरी. ही संस्था कुठल्या निवडणुकीतून आलेली नाही. तिच्या सदस्यांना कुणी मतदान केलेले नाही. तिच्या निर्णयांना कुठली संसदीय मंजुरी नाही. तरीही, ही संस्था जग चालवते. यालाच ते निर्लज्जपणे म्हणतात, 'न्यू नॉर्मल.' पण सत्य सांगायचे तर, हा न्यू नॉर्मल नाही, हा ग्लोबल कटू डाव (Coup) आहे. एक शांत, हसरा, सूट घातलेला, चकचकीत कु. बंदुकीऐवजी बोर्डरूम. लष्कराऐवजी लॉबी. टँकऐवजी टेक कंपन्या. लोकशाही टिकली आहे, पण फक्त रंगमंचावर. पडद्यामागे सत्ता आहे कॉर्पोरेट साम्राज्याची.

आजचा जगाचा नवा संविधान आहे : 'तुम्ही मतदान करा, आम्ही शासन करू.' अब्राहम लिंकनची लोकशाही आता इतिहासजमा झाली आहे. आजची लोकशाही अशी आहे,

Of the one percent,

दावोस - जागतिक लोकशाहीचे स्मशान आणि भांडवलाचे सिंहासन

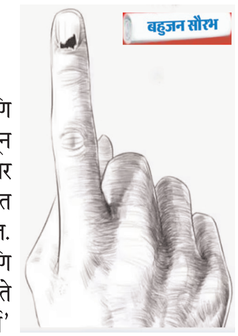

By the one percent,
For the one percent.

हा एक टक्का म्हणजे काय?

ते लोक जे : कर चुकवतात आणि नैतिकतेवर भाषण देतात. युद्धातून नफा कमावतात आणि शांततेवर परिषद घेतात. जंगल तोडतात आणि पर्यावरणावर भाष्य करतात. कामगारांना कंगाल करतात आणि 'इन्क्लुजन'ची भाषा करतात. ते स्वतःला 'ग्लोबल लीडर्स' म्हणवतात. प्रत्यक्षात ते ग्लोबल लुटारू आहेत आणि उरलेले 99 टक्के?

ते लोक : जे सकाळी उठतात, घाम गाळतात, कर भरतात, कर्ज फेडतात आणि तरीही गरिब राहतात.ते लोक जे प्रदूषण सहन करतात, पण हवामान बदलाचे परिणाम भोगतात. ते लोक जे युद्धात मरतात, पण शस्त्र कंपन्या श्रीमंत होतात. दावोसच्या जगात मानव हा मानव नाही, तो संसाधन आहे. नागरिक नाही, ग्राहक आहे. मतदार नाही, डेटा आहे. जीवन नाही, नफा आहे. या व्यवस्थेचा खरा चेहरा भयानक आहे.

हा असा जग आहे जिथे : आरोग्य हे हक्क नाही, बाजार आहे. शिक्षण हे अधिकार नाही, गुंतवणूक आहे. पाणी हे सार्वजनिक संपत्ती नाही, व्यापार आहे. हवा ही नैसर्गिक देणगी नाही, कार्बन क्रेडिट आहे आणि दावोसचे महंत या सर्वांवर प्रवचन देतात. तिथे ते 'ग्रीन ट्रान्झिशन'वर बोलतात, पण त्यांची जेट्स आकाशात धूर ओकतात. ते 'सस्टेनेबिलिटी'वर बोलतात. पण त्यांच्या कंपन्या खाणी खोदतात, जंगल जाळतात, नद्या विषारी करतात. ते 'इक्वॅलिटी'वर बोलतात, पण त्यांची संपत्ती दरवर्षी दुप्पट होते. हे सगळे म्हणजे ढोंग नाही. हे जागतिक गुन्हेगारी आहे. दावोस हे फोरम नाही, ते ग्लोबल कार्टेल आहे. दावोस हे चर्चा मंच नाही, ते आर्थिक राजवाडा आहे. दावोस हे लोकशाही नाही, ते भांडवलशाहीची हुकूमशाही आहे. या व्यवस्थेच्या तळाशी एक काळी, दुर्गंधीयुक्त नैतिक पोकळी आहे जी संपत्तीला देव मानते, सत्तेला पूजा मानते आणि माणसाला वापराची वस्तू मानते.

हीच ती व्यवस्था जी : एप्स्टीनसारख्या राक्षसांना संरक्षण देते, अतिश्रीमंतांच्या विकृतींवर पडदा टाकते, आणि सामान्य माणसाला कायम गुलाम ठेवते. आता वेळ आली आहे सौम्य टीकेची नाही, मवाळ सुधारांची नाही, उपदेशांची नाही. आता वेळ आली आहे बंडाची. वैचारिक बंड. लोकशाही बालकटीकरण, नागरिक जागृतीकरण. जगाचे निर्णय दावोसच्या एसी रूममध्ये नव्हे तर रस्त्यावर, गावात, संसदेत, आणि जनतेच्या खुल्या मंचावर व्हायला हवेत. आंतरराष्ट्रीय संस्था - UN, WHO, UNESCO यांना पुन्हा बळ मिळायला हवे. खासगी अब्जाधीशांनी नव्हे, तर सार्वभौम राष्ट्रांनी जग चालवायला हवे. कॉर्पोरेशन्सने नव्हे, तर नागरिकांनी अजेंडा ठरवायला हवा. हवामान संकट, आर्थिक विषमता, डिजिटल हुकूमशाही हे प्रश्न दावोसच्या क्लबमध्ये सोडून देणे म्हणजे जग आत्महत्येच्या दिशेने ढकलणे आहे. दावोस हे जगाचे केंद्र नाही. ते जगाच्या लोकशाहीचे ब्लॅक होल आहे. जोपर्यंत हा ब्लॅक होल नष्ट होत नाही, तोपर्यंत पृथ्वी मुक्त होणार नाही. भविष्य हे अब्जाधीशांचे नाही, तर अब्जावधी लोकांचे असले पाहिजे. खासगी पैशांचे नाही, तर सार्वजनिक हिताचे असले पाहिजे. कॉर्पोरेट राजवटीचे नाही, तर लोकशाही क्रांतीचे असले पाहिजे आणि जोपर्यंत ते घडत नाही, दावोस हे राहील - एक सोन्याने मढवलेले तुरुंग, एक बर्फाखाली लपलेले स्मशान आणि मानवतेच्या स्वातंत्र्याच्या स्वप्नावर उभा असलेला भव्य थडगे! ■ ■

महेश झगडे

आठवा वार

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

आज त्यांच्या सेवानिवृत्तीचा दिवस असल्याने त्यांच्या कार्यालयातील सहकाऱ्यांनी त्यांचा निरोप समारंभ साजरा करण्यासाठी तयारी केली होती. तेव्हा त्यांचा मुलगा म्हणाला बाबा चला ! तयार व्हा ! कार्यक्रमाची वेळ झाली ते कपडे बदलायला गेले. आरशासमोर उभे राहिले. त्यांच्या मनात कितीतरी विचार येत होते. त्यांनी आरशात आपले स्वतःचे प्रतिबिंब पाहिले. ते मनातल्या मनात पुटपुटले. 'विसाव्या वर्षी जो आपला चेहरा होता ती प्रकृतीची देण होती. त्यानंतर तिशीतला चेहरा आपल्या आयुष्यातील चढऊताराचा आलेख दर्शवणारा नकाशा होता. आता निवृत्तीच्या वेळी जे आपले रूप आहे ती आपली कमाई आहे. तेव्हा त्यांना आरशाला विचारावे वाटले की, बाबा रे ! का मला असा चकवतो ? तु तर पुर्वी जसा होता तसाच आहेस. पण मला माझे वाढते वय का दाखवतो ? 'विचारांच्या तंद्रीत गुंग होऊन ते आपल्या भूतकाळात रमले होते. पण अचानक भानावर येताच पुन्हा नवा विचार मनात आला. आपण आता निवृत्त होणार. कसे असेल ऊर्वरीत आयुष्य ?' मेरी कश्ती है पुरानी, अब तो दरिया भी बदल जाएगा, मेरी तलाश का भी तो, ज़रिया बदल जाएगा, शक्ल भी बदली है मेरी, बदला है मेरा किरदार, अब तो दुनिया के देखने का, नज़रिया बदल जाएगा ' आज माझ्या सेवा निवृत्तीचा दिवस आला आहे. बघता बघता आयुष्य कसे कापुराच्या बट्टी सारखे भूर्र ऊडून गेले ते कळलेच नाही. 'आईना वहीं है, सुरत बदल गई, जवानी जाने कब, चुपके से ढल गई, बढ़ रही थी, या कट रही थी, ये मालूम न हो सका, ये उम्र की साज़िशें, मुझे ही छल गई, जो कल था, वो आज नहीं होगा, जो आज है वो कल नहीं होगा, इस कल और आज के चक्रव्यूह में, जिंदगी फिसल जाएगी 'त्यांना अशा अवस्थेत बघुन त्यांचा मुलगा म्हणाला बाबा! कसला विचार करताय ? निवृत्तीचा ? काळजी करू नका बाबा! निवृत्ती म्हणजे काही पुर्णविराम नाही, तो केवळ एक ड्रामा आहे. हे तर फक्त मध्यांतर आहे. पुढे खरा ड्रामा आहे. तुम्ही आमचे ऊर्जास्थान आहात. तुमच्यातील चैतन्य बघुन तुम्हाला एकच गोष्ट सांगतो की, जगणे सदा नदीचे, असतेच ना प्रवाही, कधी सुर्य, चंद्र, तारा, निवृत्त होत नाही. तुमचे फक्त कार्यक्षेत्र बदलेल पण तुम्ही पुन्हा नव्या दमाने कार्यरत रहाल हे मी तुम्हाला ठामपणे सांगतो. बाबा! तुम्हीच सांगायचे ना ? आठवड्यात सात वार असतात पण आयुष्यात एक आठवा वार देखील असतो आणि तो वार म्हणजे परिवार. जर हा आठवा वार चांगला असेल तर ईतर सात वार देखील चांगलेच असतात आणि तुम्ही तुमच्या कष्टाने निर्माण केलेला आठवा वार सतत तुमच्या सोबत खंबीरपणे उभा आहे म्हणूनच तुम्हाला कोणतीही चिंता करण्याचे कारण नाही. परिवार से किमती, कोई जागीर नहीं होती, परिवार से खूबसूरत कोई तस्वीर नहीं होती, परिवार यूँ तो कच्चा धागा है, मगर ईस धागे से मज़बूत कोई जंजीर नहीं होती. ■ ■

बहुजन सौरभ

वेरूळ लेणीवर होणाऱ्या किरणोत्सवाच्या निमित्ताने!

दरवर्षीप्रमाणे याही वर्षी इतिहास प्रेमी मित्र, लेणी प्रेमी मित्र, लेणी संवर्धन संघटना तसेच अभ्यासकांना आकर्षित करणारा नैसर्गिक सोहळा म्हणजे वेरूळ लेणीवर होणारा किरणोत्सव, उत्तरायणातली मावळतीची सोनेरी किरणे वेरूळ लेणीवर असलेल्या एकमेव चैत्यगृहाच्या वातायनातून थेट सम्यक संबुद्ध यांच्या पायांना स्पर्श करून कलेकलेने त्यांच्या चेहऱ्याकडे कलतानाचा हा प्रसंग आपल्या डोळ्यातून मनात साठवण्यासाठी महाराष्ट्रातूनच नव्हे तर देशातून आणि जगभरातून एकत्रित हा सोहळा अनुभवण्यासाठी येतात. 9, 10 आणि 11 मार्च या तीन दिवसांमध्ये खरे तर हा सोहळा अनुभवता येतो. पण मुख्य तारीख जी आहे, ज्या दिवशी उत्तरणायातली सोनेरी किरणे अगदीच बुद्धांच्या चेहऱ्यावर पडतात ती तारीख म्हणजे 10 मार्च, पण यंदा 10 मार्च मंगळवारी येत असल्याने पुरातत्व खात्याची आठवड्याची सुट्टी असल्याने, यंदाच्या दहा तारखेला वेरूळ लेणी बंद ठेवण्यात येणार आहे. अनेक मित्रांनी ही सुट्टी पुढे ढकलण्यात यावी म्हणून प्रयत्न केले. प्रशासनाला तशी विनंती अर्ज केले. पण नेहमीप्रमाणे आडमुठे धोरण स्वीकारणारे प्रशासन ते करायला अजिबात तयार नाही. त्यामुळे यंदा आपल्याला 11 मार्च रोजी किरणोत्सव अनुभवता येणार आहे. आपण सर्वजणांनी 11 मार्च या तारखेला एकत्रित वेरूळ लेणीवर यायचे आहे. पण येताना मात्र प्रशासनाचा निषेध म्हणून प्रत्येकाने काळी फीत आपल्या दंडावर बांधून यायचे आहे, प्रशासनाचा निषेध म्हणून ते संकेत म्हणून आपण आपल्या दंडावर काळी फीत बांधून यायचे आहे. नेहमीप्रमाणे आपण अभ्यास दौरा देखील घेणार आहोत, सकाळी दहा वाजता लेणी क्रमांक एक पासून आपण लेणी समजावून सांगणार आहोत, ज्यांना यायचे आहे. ■ ■

- सुरज रतन जगताप

धम्म देशना मंचचा उत्कर्ष व पतन

आम्हा नागपूरकरांना व संपूर्ण बौद्ध समाजाला दीक्षाभूमी हे ऊर्जा, शक्ती, प्रेरणा व श्रद्धेचे स्थान आहे. महाराष्ट्रात किंवा देशात कुठेही अन्याय-अत्याचार झाला तर तमाम बौद्ध बांधव दीक्षाभूमीला जाऊन नतमस्तक होतात आणि संविधान चौकात येऊन आंदोलन करतात, सामाजिक परिवर्तनासाठी आपणही फुल ना फुलाची पाकळी म्हणून योगदान द्यावे, या भावनेतून तसेच समाजातील सर्व स्त्रियांना एकाच विचार पीठावर आणून त्यांच्या कला-गुणांना वाव मिळावा आणि सामाजिक कार्यात त्यांचा सक्रिय सहभाग असावा या उद्देशाने आम्ही काही स्त्रियांनी एकत्र येऊन 'धाम देशना मंच' स्थापन केला. स्त्रियांचे लवकर लग्न होते. मुलांचे संगोपन, शिक्षण आणि वैवाहिक जबाबदाऱ्या यात त्या इतक्या गुंतून जातात की, त्यांना स्वतःचे स्वतंत्र व्यक्तिमत्त्व आहे हेही अनेकदा विसरून जातात, कुटुंबासाठी स्वतःच्या स्वप्नांना मुरड घालून त्या संसार करतात, तरीही समाजात त्यांना दुय्यम स्थान दिले जाते. म्हणूनच स्त्रियांना चूल-मूल आणि निरर्थक टीव्हीपुरते मर्यादित न ठेवता त्यांना व्यक्त होण्यासाठी विचारपीठ मिळावे, त्यांच्या प्रश्नांचे निराकरण व्हावे आणि त्यांच्यातील विश्वास जागा व्हावा, या हेतूने हा मंच उभा राहिला. बौद्ध समाजातील काही स्त्रिया अजूनही अंधश्रद्धा, नवस-बुवाबाजी याकडे वळलेल्या दिसतात. दिवाणखान्यात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि गौतम बुद्ध याच्या प्रतिमा असतात; परंतु स्वयंपाकघरात विविध देव-देवतांच्या मूर्ती देतलेल्या निघतात, हे समाजातील सर्वसामान्य चित्र आहे. या विसंगतीची जाणीव होताच आम्ही पिपला फाटा, हुडकेश्वर, म्हाळगी नगर परिसरातील महिलांना एकत्र केले. जवळपास पस्तीस-चाळीस महिलांचा सहभाग लाभला. ही गोष्ट आमच्यासाठी आनंददायी आणि आश्चर्यकारक होती. 'धम्म देशना मंच' हा स्त्रियांनी, स्वतः चालवलेला मंच होता. दर बुधवारी दुपारी वर्ग भरत असे. त्या दिवशी स्त्रिया सकाळी लवकर बरची सर्व कामे उरकून वर्गाला उपस्थित राहत. प्रत्येक स्त्रीला बोलण्याची संधी दिली जाई. काहींना आवाज चांगला असल्याने त्यांना गाण्याची संधी देण्यात येई. या मंचामुळे अनेक जनी बोलू लागल्या, चांगले भाषण करता यावे म्हणून त्यांनी वाचन सुरु केले. सुरुवातीला केवळ विरंगुळा म्हणून येणाऱ्या स्त्रिया पुढे आपल्या भाषणाने आणि गाण्याने मंच गाजवू लागल्या. मनोरंजनसोबतच वर्गात संविधानाचे महत्त्व समजावून सांगितले गत असे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांमुळेच आपल्याला स्वाभिमानाने जगता येते आणि त्यांनी स्वातंत्र्य, समता, बंधुता तसेच आर्थिक, सामाजिक आणि राजकीय न्याय यांवर आधारित सर्वांगसुंदर संविधान दिले, ही जाणीव महिलांमध्ये दृढ केली जात होती. मुलगा-मुलगी असा भेदभाव न करता दोघांनाही समान शिक्षण दिले पाहिजे, तसेच अंधश्रद्धा दूर केली पाहिजे, असे विचार मंचातून मांडले जाते. तसेच गौतम बुद्धांचा धम्म सांगताना बावीस प्रतिज्ञा, पंचशील, अष्टांगिक मार्ग आणि दहा पारमित यांचे पालन केल्यास कुटुंब व समाजाचा विकास साध्य होऊ शकतो, हे स्पष्ट केले जात असे. विविध सामाजिक संस्थांच्या सहकार्याने कार्य विस्तारू लागले. महिलांना मोठ्या सभागृहांनध्ये कार्यक्रम सादर करण्याची संधी मिळाली. पाली भाषा प्रचाराच्या उपक्रमांत सहभागी होऊन अनेक महिलांनी पाली भाषेच्या परीक्षा दिल्या. या मंचामुळे समता सैनिक दलात महिलांचा सहभाग जडला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर (अंबाझरी परिसर) आंदोलनात आमच्या मंचाच्य महिलांगी सक्रिय सहभाग घेतला, तीन महिने आंदोलन सुरू होते. भर उन्हात महिलांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहून आपला लढा कायम ठेवल. मराठवाड्यातील एका विद्यार्थ्यांवरील हल्ल्याच्या निषेधार्थ नागपूर व विदर्भात आंदोलन झाले; त्यावेळी मंचाच्या महिलांनी निडरपणे सहभाग घेतला, तसेच बोधगया येथील महाबोधी महाविहार बौद्ध समाजाच्या ताब्यात यावा, या मागणीसाठी झालेल्या आंदोलनातही महिलांनी तन-मन-धनाने सहभाग नोंदविला. अनेकांनी पोलिसांचा मार सहन केला, जखमी झाल्या; तरीही त्यांचा निर्धार कमी झाला नाही. मंचामध्ये सामाजिक आंदोलनांसोबत सांस्कृतिक उपक्रमही राबवले जात होते. प्रत्येक स्त्रीचा वाढदिवस साजरा केला जाई. काही महिलांना स्वतःची जन्मतारीख माहीत नव्हती; त्यांच्या चेहऱ्यावर उमटणारा आनंद आम्हाला नवचैतन्य देत असे. 'ना नफा ना तोटा' या तत्त्वावर काही महिलांना बौद्ध देशांना भेटी देण्याची संधी मिळाली, त्यामुळे त्यांचा दृष्टीकोन व्यापक झाला. अनेक महिलांच्या योगदानामुळे धम्म देशना मंचाचा लौकिक वाढत गेला. परंतु गट-तटांच्या राजकारणामुळे पंचामध्ये मतभेद निर्माण झाले. हळूहळू महिलांची संख्या कमी होऊ लागली, विविध जयंती व सामाजिक कार्यक्रम वेगवेगळ्या गटांत साजरे होऊ लागले. एकेकाळी एकसंप असलेला समूह विभागला गेला. या विघटनामुळे मनाला वेदना झाल्या. एका सन्मान समारंभात मंचाचा सत्कार होणार होता; मात्र त्या वेळी मंच एकसंध नसल्यामुळे तो सन्मान अपूर्ण वाटत होता. संघटनेतील हत्यार, अहंकार आणि गैरसमज यांमुळे संघटना कमकुवत होते, हे प्रकर्षाने जाणवले. आजही मी आशावादी आहे. सर्व महिलांनी एकत्र येऊन संवाद साधला, तर गैरसमज दूर होतील आणि मंच पुन्हा नव्या जोमाने उभा राहील, समाजातील अन्याय-अत्याचाराविरुद्ध एकतेची मशाल पेटवणे ही काळाची गरज आहे. स्त्रिया एकत्र आल्या तर समाज परिवर्तन शक्य आहे. कारण जिच्या हाती पाळण्याची दोरी असते, तीच समाजाचा उद्धार करू शकते. ■ ■

पद्मा बहादुरे
मो. 9405984428

2050 साली जगात युद्ध ही पाण्यासाठी होतील!

बुद्ध म्हणजे निसर्ग आणि निसर्ग म्हणजे बुद्ध होय. संत तुकाराम महाराज म्हणतात की, 'वृक्षवल्ली आम्हा सोयरे वनचरे' झाडे ही आमची नातेवाईक असून त्यांची आम्ही काळजी घेतली पाहिजे. कारण झाडे ही मानवासाठी कल्पवृक्ष असून त्याच्यामुळे हवेतील प्राणवायु बाष्प शोषून घेतल्याने थंडावा निर्माण होतो. पाण्याचे बाष्पीकरण मुळे ढग तयार होऊन मोठ्या प्रमाणात पाऊस पडतो. झाडापासून औषधी वनस्पती मिळते. ओझोन वायूमुळे सूर्यप्रकाश किरणाची तीव्रता कमी होते. तोच ओझोन वायूने तुळशीच्या झाडापासून निर्माण होतो. तुळशीच्या झाडाची कमतरता असल्याने सूर्यप्रकाश किरणाची तीव्रता वाढत आहे. पर्यावरणाचा अभ्यास केलेल्या आयुर्वेदाचारी भंते जीवक यांनी साडेतीन लाख झाड आणि वनस्पतीची नोंद करून ठेवली आहे. त्यांच्या मते निसर्गातील एकही झाड आणि वनस्पती मानवासाठी निरुपयोगी नाही. मानव उपयोगी असूनही मानव मोठ्या प्रमाणात झाडांची कत्तल करून आपले आणि आपल्या भावी पिढ्यांचे भवितव्य धोक्यात आणत आहे. झाडामुळे पर्यावरणाचा समतोल ढासळत असल्याने पृथ्वीवरील पाणी आणि हवा प्रदूषित होत आहे. जगाची लोकसंख्या 800 कोटी पेक्षा जास्त असून 180 कोटी लोकांचा दूषित पाणी पिण्याने मृत्यू होत आहे. एकट्या भारतात जगाच्या 17.5 टक्के लोक आहेत. पृथ्वीवर फक्त 4 टक्के पाणी असून आपण आपल्या हिस्स्याचे पाणी संपवून येणाऱ्या भावी पिढीचे पाणी संपवून टाकीत आहोत. यूएन-वॉटरच्या मते, 2025 पर्यंत, 1.8 अब्ज लोक संपूर्ण जगभर पाण्याची टंचाई असलेल्या भागात राहतील. जल आयोगाने भारतातील प्रमुख 150 जलसाठ्यांतील पाण्याचा आढावा घेवून राज्यनिहाय धरणांतील पाण्यातील घट स्पष्ट केली आहे. आंध्र प्रदेश - 68 टक्के, कर्नाटक - 26 टक्के, तमिळनाडू - 27 टक्के , छत्तीसगड - 22 टक्के, उत्तर प्रदेश - 25 टक्के, महाराष्ट्र - 11 टक्के, नागालँड - 14 टक्के, तेलंगणा - 10 टक्के, बिहार - 59 टक्के. जातीयतेने घोटभर पाण्यासाठी आयुष्यभर चटके सोसलेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी 1942 - 44 साली ब्रिटिश सरकारमध्ये मजूरमंत्री आणि वीजमंत्री असताना इशारा दिला होता की, 'पाणी ही राष्ट्राची संपत्ती असून तिचे योग्यप्रकारे नियोजन आणि प्रयोजन केले नाही तर भविष्यात घोटभर पाण्यासाठी पैसे मोजावे लागतील. म्हणून त्यांनी नद्या जोड प्रकल्पाचा देशव्यापी आराखडा तयार केला. भाक्रानांगल सारखे धरण निर्मिती केली. त्यांनी म्हटले की पाणी आणि पर्यावरण यांचे योग्य प्रकारे नियोजन केले नाही, तर घोटभर पाण्यासाठी पैसे मोजावे लागतील. सध्या 10/-रुपये आणि 20/-रुपयाला पाण्याची बाटली विकत घेऊन तहान भागविणे सामान्यातील सामान्य माणसाची गरज बनली आहे. तरीही देव, धर्म आणि परंपरा प्रेमी लोक पर्यावरण विषयी काळजी न घेणे म्हणजे स्वतःचा स्वतःच विनाश करण्यासारखे आहे. CJI ची शपथ घेऊन दिल्लीत आलेले सर्वोच्च न्यायमूर्ती सूर्यकांत म्हणतात की, या शहरात माझा जीव घुसमटत आहे. कारण स्वित्झर्लंडच्या एअर क्वालिटी मॉनिटरिंग ग्रूप 'आयक्यूएअर'ने दिल्लीला जगातील सर्वात प्रदूषित शहर ठरवले आहे. कॉन्सन्ट्रेशन ऑफ पार्टिक्यूलेट मॅटरचे (पीएम 2.5) वार्षिक सरासरी प्रमाण 108.3 $\mu g/m^3$ नोंदवले आहे. म्हणजेच जागतिक आरोग्य संघटनेच्या (WHO) मार्गदर्शक तत्त्वांच्या 5 $\mu g/m^3$ पेक्षा 21 पट जास्त असल्याने दिल्ली ही मानवी वास्तव्याला अत्यंत हानीकारक शहर आहे. प्रदूषित धुके आणि हवेतील दूषित कण रक्तप्रवाहामध्ये गेले की, रक्तदाब वाढवून रक्तात गुठळ्या तयार होऊन हृदय विकार आणि मेंदूला होणारा रक्तपुरवठा खंडित होतो. आशिया हा जगातील सर्वाधिक प्रदूषित असून भारत शेजारी बांगलादेश जगातील दुसऱ्या क्रमांकावर तर पाकिस्तान, लाहोरमध्ये हा स्तर जवळपास 20 पट अधिक नोंदवला गेला आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी म्हटल्याप्रमाणे नद्याजोड प्रकल्प राबविला असता तर देशात कधीच दुष्काळ पडला नसता. पृथ्वीच्या पोटातील पाण्याची पातळी कमी झाली नसती आणि विषारी पाणी पिण्याची माणसावर वेळच आली नसती आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे पाण्याची पातळी चारशे ते पाचशे फूट खोल गेल्याने अनेक वनस्पती आणि जीवजंतू नष्ट झाले आहेत. पाणी, वनस्पती आणि पर्यावरण बदल मानव जात जागृत झाली नाही तर 2050 पर्यंत युद्ध ही जमीन आणि संपती, खनिज पेक्षा केवळ पिण्यासाठी होतील. हरियाणा सरकारने प्राणवायू देवता पेन्शन योजना सुरू केली असून 75 वर्ष झालेल्या झाडाची जोपासना करण्यासाठी महिना 3000 रुपये पेन्शन देत असताना पुरोगामी महाराष्ट्रातील नाशिकमध्ये 2027 मध्ये होणाऱ्या सिंहस्थ कुंभमेळ्याच्या तयारीसाठी तपोवन परिसरात साधू-महंतांच्या निवासासाठी 1150 एकरांवर साधूग्राम उभारण्याची योजना असून तपोवन जंगलातील या कामासाठी सुमारे 1800 झाड तोडण्याचा निर्णय सरकारने घेतला आहे. निरंजन टकले म्हणतात की, नाशिक महानगरपालिकेत या साधू-संत आणि आखाड्यासाठी जागा राखीव ठेवण्यात आली होती. त्या जागेचे काय झाले? याचे प्रशासन यांनी उत्तर दिले पाहिजे. कारण या जागा बिल्डरच्या घश्यात घातली आहे आणि परत साधूंना राहण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात जंगलतोड करणे योग्य नसल्याने, 'झाडे वाचवा देश वाचवा' हा नारा देत स्थानिक नागरिक, पर्यावरण प्रेमी पर्यावरण अभ्यासक, पत्रकार, विविध पक्ष, कवी, लेखक, साहित्यिक आणि विचारवंत यांनी याला विरोध करत मोर्चा जन आंदोलन सुरू केले आहे. परंतु कोणाची पर्वा न करता नाशिक महानगरपालिकाकडून 300 झाडांची कत्तल करून 147 झाडे वाचविल्याचा अजब दावा करण्यात आला आहे. पर्यावरण अभ्यासकांच्या मते एक झाड वर्षाला सरासरी पाच हजाराचे उत्पन्न देते. पण त्याहून अनमोल म्हणजे सजीव सृष्टीला ऑक्सिजन पुरवित असते. दक्षिण अमेरिकासह मागतील 9 देशांच्या सीमांना लागून असलेले अमेझॉनचे जंगल पृथ्वीचे फुफ्फुस असून एकटे जगाला 20 टक्के ऑक्सिजन देत आहे, जगातील अनेक जंगल नष्ट करण्यात आल्याने पर्यावरणाचा समतोल ढासळत चालला आहे. त्याचा पाऊस आणि ऑक्सिजनवर मोठा परिणाम होत आहे. विज्ञानला परिवर्तन अपेक्षित असते. तरी सनातनीला अज्ञान अपेक्षित आहे. कारण यांचे कोणतेही सण-उत्सव, कुंभमेळा, महाकुंभमेळा पाहिला तर पर्यावरणाला हानी पोचविण्यात येत असते. लाखो लोकांच्या पुण्य प्राप्तीचा लाभ घेण्यासाठी करोडो लोकांना हानी पोचविण्यात येणारे उत्सव यात बदल होण्याची गरज आहे. कारण माणसाच्या जीवापेक्षा कोणताच धर्म मोठा नाही. घोटभर पाण्यासाठी पैसे मोजावे लागत आहेत. कोणाच्या भावना दुखविणे हा मुळीच उद्देश नाही. पण या परंपरा, संस्कृती आणि उत्सवामुळे नद्यांचे पाणी प्रदूषित होऊन रोगराई वाढणार आहे. असल्या अंधश्रद्धांमुळे आपण प्रगतीकडे की अधोगतीकडे चाललो याचे भान पुरोगामी महाराष्ट्राला येण्याची गरज आहे. ■ ■

आनंद म्हस्के
मो. 8652325032

नागपूरमध्ये ओसीडब्ल्यूच्या वाढीव पाणी बिलाचा ग्राहकांमध्ये आक्रोश

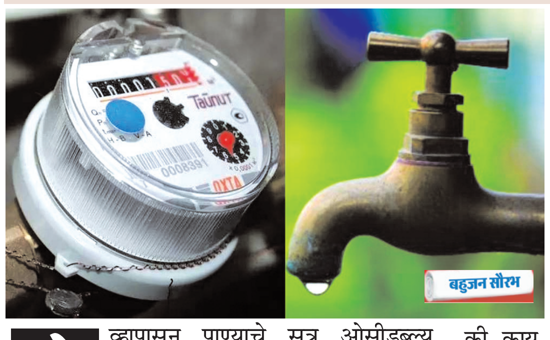

जेव्हापासून पाण्याचे सुत्र ओसीडब्ल्यू कंपनीकडे आली तेव्हापासून बिलांच्या बाबतीत ग्राहकांचे हाल बेहाल होतांना दिसत आहे. राज्यातील अनेक महानगरपालिकेने बरेचशे व्यवहार खाजगी कंपन्यांकडे सुपुर्द केल्यामुळे नागरिकांना मोठा त्रास होत आहे व यामुळे ग्राहकांचा मनःस्ताप वाढत आहे. त्याचे उदाहरण नागपूर महानगरपालिकेमध्ये स्पष्ट दिसून येते. नागपूर महापालिकेतील पाण्याचा व्यवहार ओसीडब्ल्यू या प्रायव्हेट कंपनीकडे गेला तेव्हापासून नागपूर शहरातील पाणी ग्राहक अत्यंत त्रस्त व चिंतेत आहेत. सरकारने 24/7 पाण्याची योजना अंमलात आणली. परंतु 24 तास पाणी नागपूर शहरात कुठेही दिसत नाही. परंतू ओसीडब्ल्यू मात्र 24 तास पाण्याचे बिल उकळताना दिसते आणि ही बाब वाढीव बिलांवरून उघड दिसून येते. नागपूर शहरात तब्बल 25 हजारपेक्षा जास्त ग्राहकांना वाढीव पाण्याचा फटका बसल्याचे सांगितले जाते. तरीही ओसीडब्ल्यू गप्प बसल्याचे दिसून येते. यावरून स्पष्ट होते की, ओसीडब्ल्यू बिलांच्या बाबतीत ग्राहकांचा छळ करीत आहे. वाढती महागाई आणि त्यात वाढीव पाण्याच्या बिलाची भर ही तर महापालिकेची व ओसीडब्ल्यूची जाहीर लूटच म्हणावी लागेल. नोव्हेंबर महिन्यात महापालिका आयुक्त डॉ. अभिजीत चौधरी यांनी बैठक घेऊन ओसीडब्ल्यूला वाढीव बिलांबाबत सुधारणा करण्याचे आदेश दिले होते. अन्यथा दरमहा 3.5 कोटी रूपयांचा दंड आकारला जाईल, असा इशाराही देण्यात आला होता. तरीही सुधारणा न झाल्याने डिसेंबर व जानेवारी महिन्यात ओसीडब्ल्यूवर एकूण 7 कोटी रुपयांचा दंड ठोठावण्यात आला. तरीही ओसीडब्ल्यूमध्ये कोणत्याही प्रकारची सुधारणा झाल्याचे दिसत नाही ही अत्यंत गंभीर बाब आहे. आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे पुर्वी महिन्याला 400 ते 500 रूपयांपर्यंत बिल यायचे. परंतु आता ओसीडब्ल्यूने बिलांच्या माध्यमातून ग्राहकांची लुट सुरू केल्याचा सपाटा लावला की काय असे दिसून येते. कारण 400 ते 500 रूपयांपर्यंत येणारे बिल अचानक 5000 ते 9000 पेक्षा जास्त यायला सुरुवात झाल्याचे दिसून येते. त्यामुळे नागरिकांमध्ये संभ्रम निर्माण झाला आहे. विशेष म्हणजे पाण्याचा वापर वाढलेला नसतांनाही अचानक वाढीव बिले येत आहे. त्यामुळे ओसीडब्ल्यूने वाढीव बिलांच्या बाबतीत ताबडतोब कारवाई करून बिले कमी करण्यात यावे अन्यथा सरकारने ओसीडब्ल्यूला बरखास्त करून पाणी बिलांची संपूर्ण सुत्रे महानगरपालिकेच्या सुपुर्द करावी. त्याचप्रमाणे धक्कादायक बाब म्हणजे नागपूर शहरातील 9 झोनमधील सुमारे 50 वस्त्यांमध्ये दूषित पाण्याचा पुरवठा होत असल्याची गंभीर बाब पुढे आली आहे. यामुळे सुमारे 4 लाख घरांमधील नागरिकांच्या आरोग्याला मोठा धोका निर्माण झाला आहे. शहरातील पाणीपुरवठ्याच्या संदर्भात महापौर नीता ठाकरे यांनी 18 फेब्रुवारीला घेतलेल्या आढावा बैठकीत हे धक्कादायक वास्तव कळल्यानंतर तत्काळ उपाययोजना करण्याचे निर्देश महापौरांनी दिले. यावरून स्पष्ट होते की, ओसीडब्ल्यू फक्त बिल वसूलण्याचे काम करीत आहेत. दुषित पाणी किंवा वाढीव बिलांच्या बाबतीत किंवा ग्राहकांच्या सुविधांच्या बाबतीत मौन असल्याचे दिसून येते. या संपूर्ण बाबींकडे ओसीडब्ल्यूने लक्ष केंद्रित करण्याची गरज आहे अन्यथा सरकारने ओसीडब्ल्यूवर कठोर कारवाई करावी. ■ ■

रमेश लांजेवार
मो.- 9921690779

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प -९०

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा शेगाव, जिल्हा बुलडाणा

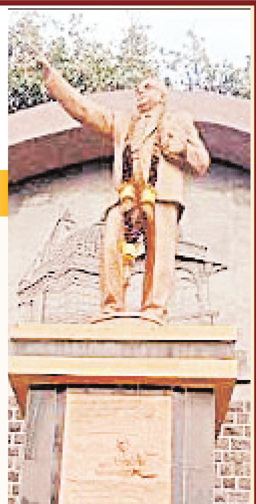

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा गजानन महाराज यांच्या शेगाव येथिल आहे. शेगाव बुलढाणा जिल्ह्यात येत असून परिसरात संपूर्ण भारतातील लोक येतात. त्यामुळे डॉ. बाबासाहेबांच्या पुतळ्याचे विशेष आकर्षण आहे. दिनविशेष आणि विशिष्ट कायक्रमासाठी एकत्र येतात. डॉ. बाबासाहेबांना वंदन करतात.

संवाद मित्र, कपिल नारनवरे
मो. 9370773608

दुबईत 12 वी ज्ञानवर्धक शिवजयंती साजरी

दुबई : 'शिवराय मनामनात, शिवजयंती घराघरात' या संकल्पनेतून दुबई येथे सलग 12 व्या वर्षी ज्ञानवर्धक शिवजयंती उत्साहात साजरी झाली. छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विचार मंच आणि सत्यशोधक, दुबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने हा सोहळा पार पडला.
महापुरुषांच्या प्रतिमेला वंदन करून कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. जिजाऊ ब्रिगेड दुबईच्या महिलांची जिजाऊ वंदना आणि 'स्वामिनी ढोल-ताशा पथकाच्या' वादनाने वातावरण भारावले. मुकुंदराज पाटील व विक्रम भोसले यांच्या 'शिव-शंभू गर्जनेने' उत्साह निर्माण झाला.
प्रमुख व्याख्याते डॉ. अशोक राणा (राष्ट्रीय अध्यक्ष, जगदुरू संत तुकोबाराय साहित्य परिषद, भारत) यांनी 'शिवचरित्रातून आजच्या युवकांनी काय शिकावे' यावर मार्गदर्शन करत शिवचरित्रातील सामाजिक, राजकीय व वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट केला. व्यवस्थापन, संघटनकौशल्य, शिस्त, स्त्रीसन्मान व दूरदृष्टी यांचे ते जिवंत विद्यापीठ असल्याचे त्यांनी सांगितले. नाग, मिथके व लोककथांचा सांस्कृतिक संदर्भही त्यांनी उलगडला. महेश चव्हाण (संस्थापक, मराठी पैसा) यांनी आर्थिक सक्षमीकरणावर मार्गदर्शन करत शिवरायांची अर्थनीती आजच्या आर्थिक नियोजनासाठी उपयुक्त असल्याचे सांगितले. आर्थिक साक्षरता, नियोजनबद्ध गुंतवणूक व सातत्यपूर्ण शिक्षणावर त्यांनी भर दिला.
यावेळी डॉ. अशोक राणा लिखित 'राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज', 'किल्ल्यांच्या दंतकथा आणि मिथके', 'छत्रपती शिवराय - पौर्वात्य मातृदेवता' व 'संत साहित्यातील जीवनमूल्ये' या ग्रंथांचे प्रकाशन प्राजक्त प्रकाशनचे प्रमुख जालिंदर चांदगुडे यांच्या पुढाकारातून केले. अभिजीत देशमुख यांनी कार्याचा आढावा सादर केला. मुकुंदराज पाटील व विक्रम भोसले यांनी मान्यवरांची ओळख करून दिली. चित्रकला व वेशभूषा स्पर्धा तसेच सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित केले. 'शिवग्रंथ पेटी आपल्या दारी' उपक्रमांतर्गत पुस्तके उपलब्ध करून दिली. संचालन सुनंदा सपकाळे व विजयसिंह शिंदे यांनी केले. ऑनलाईन प्रसारणाची जबाबदारी आशिष जीवने यांनी पार पाडली. दीपक जोगदंड यांनी आभार मानले. या आयोजनासाठी आशिष जीवने, राजेश पाटील, विक्रम भोसले, अभिजीत देशमुख, विजयसिंह शिंदे, मुकुंदराज पाटील, संतोष सपकाळे, सुनंदा सपकाळे, पंकज आवटे, सुनीता देशमुख, प्रियांका भोसले, शुभांगी पाटील, अमृता शिंदे, निखिल गणूचे, दीपक जोगदंड, जितू सपकाळे, जयंत रंगारी, अरहंत पाथर्डे, रोहन शिंदे, सचिन सपकाळे, अमोल दुबे पाटील, रामेश्वर कोहकडे, अमोल कोचले, अन्वर खान, काशीनाथ टिपटे, सचिन कदम व रघुनाथ बापू सगळे यांनी परिश्रम घेतले. रमजान महिन्याच्या पार्श्वभूमीवरही दुबईसह अबूधाबी, शारजाह, अजमल, फुजायराह, उमान व खैमान येथून शिवप्रेमी उपस्थित होते. हा सोहळा समाजप्रबोधन व बौद्धिक जागृतीचा प्रेरणादायी उपक्रम ठरला.

सुयोगनगरात संत रविदास, माता रमाई व छत्रपती शिवाजी महाराज यांची संयुक्त जयंती साजरी

नागपूर : 'साथी हाथ बढाना स्वयं सहायता सामाजिक संघटन' नरेंद्र नगर तर्फे संत रविदास महाराज, माता रमाई तसेच छत्रपती शिवाजी महाराज यांची संयुक्त जयंती शिवाजी महाराज यांच्या जयंतीदिनी सुयोग नगर मधील महात्मा ज्योतिराव फुले उद्यानात आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी प्रमुख अतिथी म्हणून डॉ. सरोज आगलावे, सुनीता जिचकार(जिजाऊ ब्रिगेड), डॉ. प्रदीप आगलावे, नगरसेविका विशाखा मोहोड हे प्रामुख्याने उपस्थित होते.
वेळी डॉ. सरोज आगलावे यांनी सांगितले की, आमच्या महापुरुषांच्या कर्तृत्वामुळे भारतीय समाजाचा विकास झाला. हे महापुरुष आमच्यासाठी आदर्श आहेत. आपल्या आदर्शांचा आपण देव बनवू नये. महापुरुषांच्या विचारांना आम्ही आमच्या कृतीत उतरवणे आवश्यक आहे. समाजातील जातीभेदाची विषमता नष्ट करण्यासाठी आमच्या महापुरुषांनी आयुष्यभर प्रयत्न केले. डॉ. बाबासाहेबांच्या चळवळीसाठी माता रमाई यांचा फार मोठा आहे. अशा प्रकारचा त्याग आम्ही महिलांनी आजच्या काळात केला पाहिजे.' 'शिवाजी महाराज यांच्या जडणघडणीत माता जिजाऊ यांचे फार मोठे योगदान आहे. जर माता जिजाऊ नसत्या तर शिवाजी महाराज झाले नसते. म्हणून आमच्या भगिनींनी शिवाजी महाराज घडविले पाहिजे.' असे विचार जिजाऊ ब्रिगेडच्या सुनीता जिचकार यांनी मांडले. माता रमाईच्या वेषभूषेत लीना गणवीर या होत्या. तर शिवाजी महाराजांच्या वेशभूषेत राजेश उमाटे हे होते. याप्रसंगी रंगारी, घनश्याम कातोरे इत्यादी उपस्थित होते. संस्थेचे अध्यक्ष राजाभाऊ गोंडे यांनी कार्यक्रमाचे संचालन केले तर सुनीता गोंडे यांनी आभार मानले.

जळगावनपांच्या प्रशासकीय कामाचे ऑडिट व भ्रष्टाचारविरोधी फलक पूर्ववत लावावेत!

संवाद मित्र अनिल कुमार पालीवाल, जळगाव : पाचोरा येथील ॲड. कालिदास गिरी व ज्येष्ठ पत्रकार डॉ. अनिलकुमार पालीवाल यांनी नाशिक विभागीय आयुक्त डॉ. प्रवीण गेडाम यांना निवेदन देत जळगाव शहर मनपा व इतर नगरपालिकांच्या गत प्रशासकीय काळातील कामकाजाचे ऑडिट करण्याची मागणी केली आहे. भ्रष्टाचारविरोधी दर्शनी फलक काही ठिकाणी काढून टाकल्याबद्दल ते पूर्ववत लावावेत, असेही त्यांनी स्पष्टपणे नमूद केले. निवेदनात 99 वर्षांच्या खोट्या संस्थांच्या नावाने जागा बळकावण्याचे आदेश व आर्थिक भ्रष्टाचार झाल्याचा संशय व्यक्त करण्यात आला असून, अधिकाऱ्यांच्या मनमानी कारभाराबाबतही तक्रार केली आहे. लाच न देण्याबाबतची जनजागृतीसाठी फलक पुन्हा लावण्याचे व लाच मागणाऱ्यांची लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाकडे तक्रार करण्याचे आवाहन त्यांनी केले आहे.

अनाथपिंडक बुद्धविहारात संत गाडगेबाबा जयंती साजरी

नागपूर : अनाथपिंडक बुद्ध विहार वृंदावन कॉलनी, काटोल रोड, नागपूर येथे संत गाडगेबाबा जयंती साजरी केली. मंचावर अध्यक्ष नरेश पानतावणे होते. प्रमुख वक्ते माजी प्राचार्य दिगंबर पाटील होते. तसेच प्रभूलाल परतेती व अलका चौकीकर होत्या. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला देविदास भांगे यांनी संत गाडगेबाबांवर कविता सादर केली. माजी प्राचार्य दिगंबर पाटील यांनी समाजाकरिता संत गाडगेबाबा यांनी कीर्तन, स्वच्छता व लोक जागृती कशी केली यावर प्रकाश टाकला. कार्यक्रमाचे संचालन अशोक जामगडे यांनी केले तर चरणदास जांगळे यांनी आभार व्यक्त केले. कार्यक्रमाला बहुसंख्य उपासक व उपासिका हजर होते.

राष्ट्रसंत गाडगेबाबा यांच्या जयंती निमित्त अभिवादन

कळमेश्वर : डोक्यात असलेली घाण यामुळे समाज आजारी होतो. याकरिता प्रबोधनाच्या माध्यमातून डोक्यात पसरलेली घाण गाडगेबाबा यांनी स्वच्छ केली. त्याकरिता बहुजन समाजासाठी शिक्षण व प्रबोधनाची आवश्यकता आहे. तेव्हाच बहुजन समाज अंधश्रद्धा, बुरसटलेल्या चालीरिती, कुपरंपरा, जातियवाद आणि मानसिक गुलामी यातून मुक्त होईल असे विचार प्राचार्य डॉ. राजेंद्र कांबळे यांनी व्यक्त केले. इंदिरा गांधी कला-वाणिज्य महाविद्यालय कळमेश्वर येथे राष्ट्रसंत गाडगे बाबा यांची 150 वी जयंती निमित्त डॉ. कांबळे मुख्य अतिथी म्हणून बोलत होते. प्रथम गाडगेबाबा यांच्या प्रतिमेला माल्यार्पण करून डॉ. कांबळे यांनी अभिवादन केले. गाडगे बाबा यांच्या जीवन कार्यातून विद्यार्थ्यांनी प्रेरणा घेऊन कार्य करावे असे आवाहन डॉ. कांबळे यांनी केले. या प्रसंगी कार्यक्रमात प्रा. मंजुषा ढोबळे, प्रा. गणेश जोत, प्रा. मालिक परवेज जावेद यांनी मार्गदर्शन केले.कार्यक्रमाचे संचालन प्रा. निधी गुप्ता यांनी केले तर आभार प्रा. सुकन्या घाटोळे यांनी मानले. कार्यक्रमात प्रा. चेतन ठवरे, विनोद पटे, हर्षा गाणार, सचिन जाधव आदिसह मोठ्या संख्येने विद्यार्थी उपस्थित होते.

कोराडी महाराष्ट्र अंनिस शाखा कार्यकारणीची निवड

कोराडी : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीची कोराडी शाखा बैठक विद्यामंदिर शाळेच्या प्रांगणात संपन्न झाली. बैठकीला निरीक्षक म्हणून जिल्हा कार्याध्यक्ष गौरव आळणे उपस्थित होते. बैठकीमध्ये 2026 करिता शाखेची निवड करण्याचा ठराव सर्वानुमते ठराव पारित करण्यात आला. सखोल चर्चेअंती शाखा अध्यक्ष ताराचंद पखिडे, उपाध्यक्ष वासुदेव अंबाडकर, कार्याध्यक्ष बबन गायकवाड, प्रधान सचिव विलास भालेराव, विविध उपक्रम दयानंद कांबळे, महिला कार्यवाह मोनाली डोंगरवार, वैज्ञानिक जाणीव प्रकल्प अनिता पाटील तर सदस्य म्हणून चैनदास भालाधरे, राजू साळवे, गुलाब साबळे, गणेश कांबळे, प्रकाश खिल्लारे, शुद्धोधन सोनारे, डॉ. गणेश सोरमारे, अनिकेत मेश्राम, विष्णू अंभोरे, मीनाक्षी सोनटक्के, संगीता आळणे इत्यादी कार्यकर्त्यांची विभागनिहाय निवड करण्यात आली.
येणाऱ्या पुढील पंधरवड्यात राष्ट्रीय विज्ञान दिन, पर्यावरण पूरक व व्यसनांची होळी, जागतिक महिला दिनाचे उपक्रम राबविण्याचे ठरले.
बैठकीचे संचालन बबन गायकवाड यांनी केले तर आभार विलास भालेराव यांनी मानले.

महत्वाचे

जिल्हा न्यायालय नागपूर 9-बी बारमध्ये संत गाडगेबाबा जयंती साजरी

नागपूर : संत गाडगेबाबा जयंतीचा कार्यक्रम केला. संत गाडगेबाबा यांना डॉ. भिमराव आंबेडकर यांच्या मरणाची बातमी मिळाली आणि त्याच दिवसापासून त्यांनी अन्न, जल त्याग केले होते आणि दि. 20 डिसेंबर 1956 रोजी प्राण त्यागले. संतगाडगेबाबा जयंती कार्यक्रमाला जिल्हा वकिल संघटनेचे माजी अध्यक्ष ॲड. कलम सतुजा यांचे उपस्थितीत हार अर्पण करुन कार्यक्रमाची सुरुवात करण्यांत आली. या कार्यक्रमात ॲड. भुपेश तभाने, ॲड. वाय. आय. गजभिये, ॲड. गुणरत्न रामटेके, ॲड. प्रशांत वानखेडे, ॲड. रवि बागडे, ॲड. राजरत्न टेंभुर्णे व बरेच वकिल मंडळी यांनी गाडगेबाबाच्या फोटोला पुष्प अर्पण करुन आदरांजली अर्पण केली.

जितेंद्र शत्रुघ्न पटले यांची बोस्टनमध्ये निवड

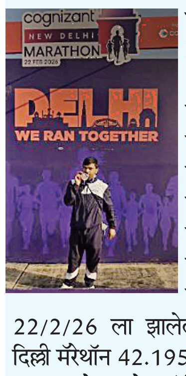

नागपूर : जितेंद्र पटले MSW 1st sem च विद्यार्थी असून कुंभलकर संध्याकालीन महाविद्यालय राजीव नगर नागपूरला शिक्षण घेत आहे. सद्या दक्षिण पूर्व मध्य रेल्वे मोतीबाग कारखाना नागपूरला टेक्निशियन - द्य या पदावर सुद्धा कार्यरत आहे. दि. 22/2/26 ला झालेल्या राष्ट्रीय पातळीवर वरील दिल्ली मॅरेथॉन 42.195 किलो स्पर्धेत बोस्टनची वेळ 3 तास होता. तो त्यांनी त्या आधीच 2.5, 7.50 वेळात पूर्ण केला. या मॅरेथॉन स्पर्धेत एकूण 25,000 स्पर्धकांनी सहभाग होते. यात 5 किमी, 10 किमी, 21.0975 किमी, 42.195 किमी अशा वेगवेगळ्या वर्गवारीत प्रकारात होते. या यशा पर्यंत पोहचवण्यामागे त्यांचे कोच हृद्रुस डॉ. सुनील कापगते यांचे खूप मोठा मोलाचा वाटा आहे आणि तो सध्या जय ॲथलेटिक्स क्लब नागपूर मध्ये प्रॅक्टिस करीत आहे.

जागतिक महिला दिनानिमित्त विविध स्पर्धा व फॅशन शो

नागपूर : जागतिक महिला दिनानिमित्त सावित्री प्रबोधिनी मंच आयोजित विविध कार्यक्रमांची तयारी करत आहे. यामध्ये फॅशन शो, सुपर मॉम स्पर्धा, सोलो व डुएट नृत्य तसेच गृप डान्स स्पर्धा होणार आहेत. या स्पर्धांमध्ये सहभागी होणाऱ्यांसाठी आकर्षक बक्षिसे, सन्मानपत्रे आणि सहभागी प्रमाणपत्रे दिली जाणार आहेत. प्रत्येक स्पर्धकाची नोंदणी शुल्क रु. 100/- आहे आणि स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी 5 मार्च 2026 पर्यंत नोंदणी करणे आवश्यक आहे. अधिक माहितीसाठी आणि नोंदणीसाठी सौ. पूजा भस्मे यांच्याशी वाट्सॲपवर 9604700650 या क्रमांकावर संपर्क साधता येईल. मुख्य संयोजक पूजा भस्मे यांनी या उपक्रमाद्वारे महिलांना सन्मान देण्याचा आणि त्यांचा उत्साह वाढवण्याचा उद्देश व्यक्त केला आहे.

मनपा कार्यालयात कर्मयोगी संत गाडगेबाबा यांची जयंती साजरी

नागपूर : स्वच्छतेचे अग्रदुत निष्काम कर्मयोगी श्री संत गाडगे बाबा यांची 150 वी जयंती नागपूर महानगर पालिका मुख्य कार्यालय सिव्हील लाईन नागपूर येथे झाली. मनपा आयुक्त अभिजित चौधरी, उपमहापौर लीला हाथीबेडे, विरोधी पक्ष नेता संजय महाकाळकर यांनी श्री संत गाडगे बाबा यांच्या प्रतिमेचे पुजन व माल्यार्पण करुण विनम्र अभिवादन केले. या प्रसंगी महाराष्ट्र राज्य परीट धोबी सेवा मंडळाचे संजय भिलकर, रमेश काळे, अरविंद क्षिरसागर, विजय लोणारे, दीपक सौदागर, राजू सेलुकर, योगेश शिरपुरकर, निलेश सौदागर, मनोज कापसे उपस्थित होते.

शाक्यमुनी बुद्ध विहार येथे तीन दिवसीय धम्म शिबिर

नागपूर : गेल्या वर्षीच्या उत्स्फूर्त प्रतिसादानंतर यंदा पुन्हा एकदा म्हाळगी नगर येथील शाक्यमुनी बुद्ध विहार येथे तीन दिवसीय 'धम्म शिबिर 2026' चे आयोजन करण्यात आले आहे. हे शिबिर दि. 1 ते 3 मार्च 2026 (रविवार, सोमवार, मंगळवार - होळी सुट्टी) दरम्यान सकाळी 9.30 ते सायंकाळी 5.00 या वेळेत आयोजित करण्यात येणार आहे.
या शिबिरामध्ये ध्यानसाधना, धम्म प्रवचन आणि बौद्ध तत्वज्ञान यांद्वारे मनःशांती, प्रज्ञा आणि आत्मिक स्थैर्याचा अनुभव घेण्याची संधी सहभागींना मिळणार आहे. आजच्या धावपळीच्या आणि तणावग्रस्त जीवनात धम्माच्या मार्गाने अंतर्मनाशी संवाद साधण्याची ही सुवर्णसंधी असल्याचे आयोजकांनी सांगितले.
शिबिरासाठी मार्गदर्शन करणार आहेत प्रख्यात धम्मोपदेशक भंते विमलकिर्ती गुणसिरी तसेच अभ्यासू विचारवंत राजरत्न कुंभारे. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली बौद्ध धम्माची सखोल उकल व व्यावहारिक जीवनातील उपयोग यांवर मार्गदर्शन केले जाणार आहे.
'यंदा फक्त उपस्थित राहू नका - इतिहास घडवणाऱ्या एकजुटीचा भाग बना,' असे आवाहन आयोजकांनी केले आहे. ही केवळ शिबिराची नव्हे तर एकजुटीची आणि धम्मनिष्ठेची चळवळ असल्याचेही त्यांनी स्पष्ट केले.
परिवार व मित्रांसह सहभागी होण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.
शिबिरासाठी पूर्वनोंदणी आवश्यक असून जागा मर्यादित आहेत. इच्छुकांनी पुढील क्रमांकांवर संपर्क साधावा-7709302016, 8237880614, 9011699358. धम्म, शांती आणि प्रज्ञेचा अनुभव घेण्यासाठी नागपूरकरांनी या शिबिराचा लाभ घ्यावा, असे आवाहन करण्यात आले आहे.

छत्रपती शिवाजी महाराज ऑक्सिजन पार्कचे लोकार्पण

हिंगणा : तालुक्यातील गुमगाव नजीकच्या धानोली येथे शिवजयंती महोत्सव हा श्री छत्रपती शिवाजी महाराज ऑक्सिजन पार्कचे लोकार्पण करून साजरा करण्यात आला. ग्रामपंचायतीच्या सरपंच प्रियंका गणेश इटनकर यांच्या हस्ते हा लोकार्पण सोहळा पार पडला. समस्त गावकरी आणि प्रतिष्ठित नागरिक या सोहळ्याकरिता उपस्थित होते. त्यानंतर मान्यवरांच्या हस्ते छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून आणि दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाची सुरुवात शिवगर्जना करून करण्यात आली. शिवजयंती महोत्सव निमित्ताने भूपेश चव्हाण, प्राध्यापक रमेश पिसे, प्राध्यापक गौतम यांनी या महोत्सवाला मार्गदर्शन केले. प्रियंका इटनकर सरपंच ग्रामपंचायत धानोली यांनी अध्यक्षस्थानावरून समस्त गावकऱ्यांना मुख्यमंत्री समृद्ध पंचायतराज अभियानाबाबत संबोधित केले.

हा महोत्सव ग्रामपंचायत धानोली, धानोली मित्रपरिवार, जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा धानोली आणि अंगणवाडी धानोली यांच्या सहकार्याने पार पडला.
कार्यक्रम यशस्वीतेसाठ रजत पिंपळकर, अनिल जांभुळकर, अर्चना टोंगे, योगिता बाविस्कर, नितेश गिरसावरे तसेच प्रतिक कोरडे, सौरभ गिरसावरे, रोशन गिरसावरे, चिराग बाणेवार, मंथन गिरसावरे, क्रिश पिंपळकर, शुभम जांभुळकर, कमलेश जांभुळकर, प्रणय भोंडवे, रोहन टोंगे, नयन टोंगे, प्रज्वल टोंगे, अरविंद पांडे, क्रिश मेंढुले, पियुष जांभुळकर, शुभांगी मेश्राम, रिंकू मांदाळे, सोनू गिरसावरे, स्नेहा बडवाईक आयुषी कोरडे या सर्वांनी सहकार्य केले. प्रास्ताविक नितीन उमरेडकर, ग्रामसेवक ग्रामपंचायत धानोली तर आभार प्रदर्शन रजत पिंपळकर यांनी केले.

गंध कुट्टी बुद्ध विहार व पंचशील महिला मंडळ गडपिपरी येथे कर्मचाऱ्यांचा सत्कार

गडपिपरी : गंध कुट्टी बुद्धविहार व पंचशील महिला मंडळ गडपिपरी, पोस्ट. आंबोली, त. चिमूर, जि. चंद्रपूर तर्फे त्यागमूर्ती रमाई यांची 128 वी जयंती व सेवानिवृत्त आणि सेवाकार्यरत कर्मचारी यांच्या सत्कार सभारंभ झाला. सर्व प्रथम महाकारूणिक भगवान गौतम बुद्ध, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, महात्मा जोतिबा फुले, संत तुकडोजी महाराज, शाहू महाराज, छत्रपती शिवाजी महाराज, माता सावित्रीबाई फुले आणि माता रमाई यांच्या प्रतिमेस अभिवादन केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. मनोहर टेंभुकर, तलोधी होते. तर प्रमुख पाहुणे सज्जन शेंडे, क्षेत्रिय परिवहन अधिकारी (ग्रामीण) नागपूर, मंगेश भोंगाडे, पी.एस.आय. भिसी गोपाळ खोब्रागडे, राजू कापसे जांभूळघाट, झेड.पी. सदस्य, गावंडे इत्यादी होते सर्वांनी माता रमाईच्या जीवनावर प्रकाश टाकला. कांबळे यांनी माता रमाईचा जीवन प्रवास सांगितला. याप्रसंगी उपस्थित असलेल निळकंठ बहादूरे बामसेफचे कार्यकर्ते व दैनिक बहुजन सौरभचे संचालक मंडळ सदस्य यांनी सुद्धा समायोचित मार्गदर्शन केले. नंतर भगवान निमगडे, सजन पाटील, मधुकर राऊत, बळवंत ठवरे, वसंता पाटील, चंद्रभान गजभिये, हिरालाल पाटील, मुरलीधर खोब्रागडे, रामराव हरडे, वर्षा पाटील, विभा ठवरे,, सत्यप्रभा पाटील तसेच सेवा कार्यरत असलेले कर्मचारी प्रमोद पाटील, श्यामलता पाटील, दिलीप पाटील, इंदिरा बोरकर, महेंद्र पाटील इत्यादीचा सत्कार केला. प्रस्तावना चंद्रभान गजभिये यांनी केली. संचालन भगवान निमगडे आणि समीर पाटील यांनी केले तर आभारप्रदर्शन चंद्रभान पाटील यांनी केले. सरपंच चंदुलाल पाटील उपस्थित होते. हा कायक्रम यशस्वी करण्यासाठी बौद्ध पंच कमिटीचे अध्यक्ष अमोल पाटील सचिव प्रकाश पाटील, पंचशील महिला मंडळाच्या अध्यक्ष पंचशीला गोगले व सचिव चंदा रामटेके तसेच सर्व उपासक/उपासिका गडपिपरी यांनी मेहनत घेतली.

धम्मसंगिनी महिला मंडळातर्फे शिवजयंती साजरी

नागपूर : धम्मसंगिनी महिला मंडळ आणि संयुक्त जयंती उत्सव समिती राजर्षी नगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने निरंजना बुद्ध विहार येथे छ. शिवाजी महाराज यांच्या जयंती निमित्त कार्यक्रमाचे आयोजन झाले. महिला मंडळाच्या अध्यक्ष आशा माणोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या या कार्यक्रमाला प्रा. डॉ. रमेश पिसे, राष्ट्रीय महासचिव राष्ट्रीय संयुक्त मोर्चा तसेच राष्ट्रीय कार्याध्यक्ष ओबीसी जनमोर्चा, संजय रामटेके, राष्ट्रीय ओबीसी जनमोर्चा, डॉ. विलास काळे, ओबीसी नेते तसेच ॲड. मोनाली, चंद्रशेखर, अपर्णा, संविधान जागर अभियान आदी मान्यवर प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. महापुरुषांना अभिवादनाने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. ॲड मोनाली यांनी शिवाजी महाराजांवरील पोवाडे गायन करून त्यांचे जीवन उपस्थितांसमोर सादर केले. त्याचबरोबर उपस्थित प्रमुख अतिथी वक्त्यांनी शिवाजी महाराजांचा रयतेबाबत दृष्टिकोन, त्यांची कार्यपद्धती, वर्तमानात आव्हाने उभी ठाकत असताना समाज म्हणून आपली जबाबदारी काय आहे यावर भाष्य करून कायम सजग राहण्याचे आवाहन केले. या कार्यक्रमात महिला मंडळाच्या महिला वंदना गोटे, लतिका ओंकार यांनी शिवाजी महाराजांच्या जीवनातील प्रसंग विषद केले. मानोरे यांनी सुंदर गीत सादर केले. कार्यक्रमाचे संचालन वैशाली रामटेके आणि संघपाल शंभरकर यांनी केले. कार्यक्रमाला राजर्षी नगर येथील नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

आरोग्य कर्मचाऱ्यांना शासकीय सेवेत सामील करा : कॉ. राजेंद्र साठे

नागपूर : आरोग्य विभाग कंत्राटी कर्मचारी युनियन (सी आय टी यु) तर्फे कर्मचाऱ्यांच्या विविध प्रश्नाला घेऊन कंत्राटदारा मार्फत बाह्य कर्मचारी वितरण प्रणालीद्वारे अर्धवेळ सफाई कर्मचाऱ्यांच्या प्रश्नाला घेऊन जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी (CEO) व जिल्हा आरोग्य अधिकारी(DHO) यांच्या नावे विविध मागण्यांचे निवेदन कॉ. राजेंद्र साठे यांचे उपस्थितीत सादर करण्यात आले. कंत्राटदारा मार्फत अर्धवेळ काम करणाऱ्या 10 वर्ष पूर्ण झालेल्या कर्मचाऱ्यांना कायम सेवेत समाविष्ट करा तसेच इतर कर्मचाऱ्यांना पूर्णवेळ शासकीय कंत्राटी पद्धती नुसार पूर्ण वेळ कर्मचारी म्हणून नियुक्त करा, अर्धवेळ कंत्राटी कर्मचारी असल्यानंतर सुद्धा जास्त वेळ काम करण्याची ताकद देणाऱ्या मेडिकल ऑफिसरवर कारवाई करा, 5 महिन्यापासुन थकीत भविष्य निर्वाह निधी व मानधन त्वरीत जमा करा, कार्यमुक्त झाल्यानंतर पाच लाख ग्रॅज्युटी व दहा हजार रुपये मासिक पेन्शन लागू करा. या मागण्यांना घेऊन निवेदन सादर करण्यात आले.
निवेदन सादर करताना कॉ. राजेंद्र साठे, रमेश पानूरकर, अस्मिता सोमकुवर सह मोठ्या संख्येने कर्मचारी उपस्थित होते.

अंधश्रद्धा मुक्त व नशा मुक्त समाज घडवा : बबन गायकवाड

कोराडी : महादुला येथील परिवर्तन शाळेच्या वार्षिक स्नेहसंमेलनात विशेष पाहुणे म्हणून बोलताना महाराष्ट्र अंनिसचे शाखा कार्याध्यक्ष बबनराव गायकवाड यांनी आपले विचार व्यक्त करतांना सांगितले की, पुरोगामी व परिवर्तनवादी महाराष्ट्रात फेब्रुवारी महिना जयंत्यांचा महिना आहे. छ. शिवाजी महाराज, त्यागमुर्ती रमाई आणि गाडगे बाबा यांच्या जयंत्या आहेत. महाराष्ट्राला अनेक महापुरुषांनी व विचारवंतांनी अंधश्रद्धा मुक्त, विवेकी व नशा मुक्त समाज घडविण्यासाठी आपले जिवन अर्पण केले. त्या महापुरुषांचा विचार अंमलात आणणारे विद्यार्थी या शाळेतून निर्माण करण्याचा आशावाद व्यक्त केला. छ. शिवाजी महाराज हे 'रयतेचे राजे' कसे होते याचे अनेक प्रसंग सांगुन उपस्थितांचे प्रबोधन केले. स्नेहसंमेलनात कोसे, चंद्रगुप्त रंगारी, रामभाऊ कुर्वे, ताराचंद फखिड्डे, आत्माराम चंद्रशेखर, शंकरराव कापसे, रूखमा नानवटकर, लक्ष्मण खोब्रागडे, शाळेचे संचालक मंडळ, शिक्षक वर्ग आणि विद्यार्थ्यांसह पालक वर्ग मोठ्या संख्येने उपस्थित होता. कार्यक्रमाचे संचालन व आभार आत्माराम चंद्रशेखर यांनी केले.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. **RNI No. MAHMAR 2020/84035** Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648